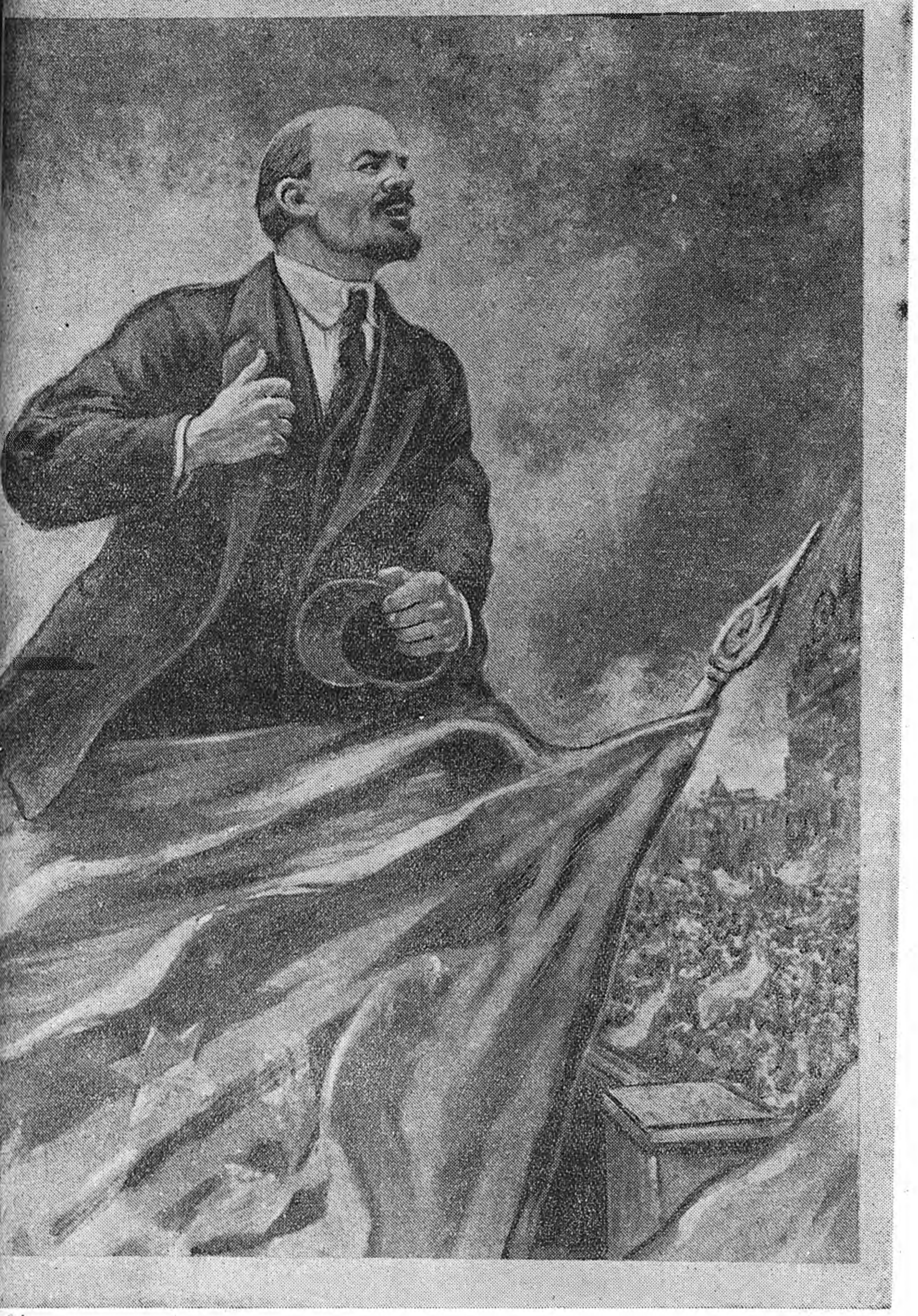
БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Советэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 95 (8621) | 1958 оной апрелиин 22, вторник | Сэн 20 мүнгэн

И. Ленин трибуна дээрэ үгэ хэлэжэ байна. Уран зурааша **А. Герасимовай** картинаһаа

Ленинэй һургаал мандаг!

...хоорондын пролетариадай инаг вождь, бүмбэр...лхэйн олон түмэн ажалшадай багша, Советскэ ...эй Коммунистическэ партиие анха түрүүн бай...ша ба ударидагша, хүн түрэлтэнэй түүхэдэ түрүүнхеэ Совет гүрэниие тогтоогшо Владимир Ильич ...эй мүндэлһөөр 88 жэл болоһонойнь алдарта ойе ...эдэр түби дэлхэйн орон, нютаг бүхэндэ, хаа хаана...уйлай ехэ баяртайгаар тэмдэглэжэ байна.

...гэхэнишье яашагүй зүб. Бүгэдые илагша Лени...үсэн түгэлдэр һургаал жэлһээ жэлдэ, һараһаа һа...үдэрһөө үдэртэ улам үргэнөөр хүгжэн мандажа, ...ализмын оронуудта хүдэлмэришэн ангиин хүдэ...бэлгэрүүлхэ, зол жаргалай түлөө, буржуазин дар... мүлжэлтэһөө тэдэнэй сүлөөрхын түлөө тэмсэлые ...үүлнэ. Мүлжэгшэ ангинууд хэтэдээ үгы болохо, ...айдалнай үндэһөөрөө хубилха, эрхэ сүлөөтэй, зол ...лтай байдал, Ленинэй һургаалаар социализм ...һан Советскэ Союзай үльгэр жэшээ бүхы дэл...ээрэ бэелүүлэгдэн бадарха гэжэ капиталистиче...онуудай ажалшад этигэн найдана. Тэдэнэр Ильи...эргэй эгүүридэ мандажа байһыень хоёр нюдөөрөө ...а, ухаан бодолоороо ойлгожо, өөһэдтөө һургаал ..., тобшолол хэнэ. Тиимэһээ капитализмын оро...й хүдэлмэришэн ангиин оюун бодолдо Ленинэй ...хэзээдэшье мартагдашагүй мүнхэ!

...циализмын замаар дабшажа ябаһан бүхы оро..., илангаяа социализм тогтоогоод, коммунизм ...улжа байһан манай агууехэ орон доторхи хото ..., хүдөө нютагуудаар—хүдэлмэришэд болон кол...ууддшье, алба хаагшад болон студентнэршье, нау...он культурыншье, литература болон искусствын...түлөөлэгшэд, ехэ багагүй барандаа, янза бүриин ...э яһатан бултадаа Ленинэй дурасхаалые тэмдэг...урга, Ильичын түүхэтэ захяа, заабаринуудай ...эришэгүйгөөр бэелүүлэгдэжэ байһанда баясан, ...орхохын ехээр омогорхоно.

...мунистическэ партиингаа нэгэдэлые хэзээ бүхэн...ин нягтаар сахижа ябахые Владимир Ильич түб...түрүүндэ шухалашалан захиһан байгаа. Энэ за... Коммунистическэ партимнай нангинаар бэе...э. Ленинэй наһа бараһан сагһаа хойшо мүнөө ...эрхи үе соо элдэб янзын этэгээдүүд партиин нэ...ые һандаргаха, журамыень һуларуулха, полити... хазагайруулха һэдэлгэ гаргабашье, хорото зо...ёо хүсэлдүүлжэ шадаагүй, шадахашье арганьгүй ...а. Партиин политикада эсэргүү байһан этэгээ...ходо хатуу сохилто абадаг, абахашье байха. Жэ...эдэ, КПСС-эй ЦК-гэй 1957 оной июниин Пленум ... партида харша бүлэг болоһон Маленков, Кага..., Молотов, мүн тэдэнтэй хамтарһан Шепилов гэг...э эрид шанга сохилто үгэһэн байна. Энэмнай няг...нэгэдэнхэй байха тухай Ленин багшын заабариие ...й партиин хэлбэришэгүйгөөр сахижа байдагые ...э гэршэлэн харуулна. Мүнөө КПСС-эй бүхы гэ... хэзээ хэзээнэйхиһээ нягта нэгэдэлтэй болонхой, ...йнгөө Ленинскэ Центральна Комитедые тойрожо ...р жагсанхай.

...пролетариадай диктатурые сахижа байха, улам бэ...улхэ шухала гэжэ Владимир Ильичын захиһан ...ариие Коммунистическэ партимнай мүн лэ хэлбэ...эгүйгөөр хүтэлбэри болгон бэелүүлнэ. Манай оро...хүдэлмэришэд болон таряашад Совет гүрэнөө бүхэ...эгүй һаа, засагаа баряад байжа шадахагүй һэм...эжэ хүсэд мэдэнхэй. Тиимэһээ Коммунистическэ ...тиингаа хүтэлбэри доро хүдэлмэришэн анги, колхозно таряашад болон советскэ интеллигенцимнай арадайнгаа засагые бэхижүүлхын тулада бэе махабадаяашье, ами наһаяашье гамнанагүй, гамнахашьегүй байха. Ленинэй наһа бараха үедэ гансал манай орон дотор пролетариадай диктатура тогтоогдоод байһан аад, харин мүнөө Европа болон Азиин арба гаран орон соо, тэрэ тоодо агууехэ Хитад орондо, олониитэ арад зон засагаа өөһэдынгөө гарта абаад, социализм байгуулжа байна. Тэдэнэр түхэл маягаараа арадай демократиин гүрэнүүд гэжэ нэрэтэйшье һаа, Ленинэй һургаалай ёһоор, удхаараа пролетариадай диктатурын мандажа байһан оронууд гээшэ бшуу. Эдэ гүрэнүүдые эмхидхэлгэдэ, мүн саашадань бэхижүүлэн хүгжөөлгэдэ Коммунистическэ партимнай, Совет гүрэмнай, бүхы совет араднай өөһэдынгөө хубитые оруулаа, оруулна, оруулхашье байха. Энэ хадаа манай интернациональна уялга гээшэ. Энэмнай Владимир Ильичын захяа заабариие бодото дээрэнь бэелүүлгэ гээшэ.

Тэрэшэлэн хүдэлмэришэд болон таряашадайнгаа холбоое, бүхы арадуудайнгаа ахадүү ёһоной эб этэ хани барисаае саг үргэлжэ бэхижүүлжэ байха хэрэгтэй гэжэ Владимир Ильичын захиһан заабариие Коммунистическэ партимнай мүн лэ нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэжэ байна. Советскэ обществын бүхы гэшүүд—хүдэлмэришэд, таряашад, алба хаагшад хоорондоо таһаршагүй холбоотой болонхой. Эдэнэр түрэл Коммунистическэ партияа, Советскэ правительствоёо тойрожо, нэгэ хүн шэнгеэр жагсанхай. Энэнь манай обществын морально-политическэ нэгэдэл гэжэ тон зүбөөр нэрлэгдэдэг. Агууехэ Ленинэй захяа заабаряар бүрилдэһэн энэ булад мэтэ бата нэгэдэлые эбдэхэ хүсэн дэлхэй дээрэ байхагүй.

Үндэһэ яһанай талаар зүрилдөө гаргаха ябадал манайда огто байхагүй. Ород гү, али украинец, белорус гү, али казак, грузин гү, али киргиз, эстонец гү, али узбек, башкир гү, али татар, яхад гү, али бурят бултахамаагүй адли нэгэ бүлын мяхан түрэл ахадүүнэр болоо бшуу. Бултадаа—нэгэнэйнгээ түлөө, нэгэмнай бултанайнгаа түлөө оролсохоор хэзээ бүхэндэ бэлэн байдаг. Энэмнай—Ленинэй захяа заабариин ёһоор, партиин ленинскэ сэсэн мэргэн национальна политикые бэелүүлһэнэй аша үрэ мүн.

Ленинэй байгуулһан хүсэн түгэлдэр Коммунистическэ партиин хүтэлбэреэр, агууехэ ород арадай, мүн ахадүү бүхы бусад арадуудай энэрхы, һайн һайхан сэдьхэлэй туһаламжаар манай Бурят-Монголой республикын арадай ажахын бүхы һалбаринуудай һалбаран мандажа байһан тухай газетын мүнөөдэрэй номертошье хураангыгаар хэлэгдэнэ. Энэмнай Ленинэй захяа заабариин бэелүүлэгдэһэнэй аша үрэ мүн.

Ленинэй хэлэһэн үгэ, хэһэн хэрэг хэзээ бүхэндэ мүнхэ бадаржа байхал!

Манай агууехэ Эхэ орон дотор социализмын бүрин байгуулагдаад, коммунизмын амжалтатайгаар байгуулагдажа байһан хэрэг соо—Ленин мүнхэ! Арадай демократиин бүхы оронуудта социализмын илалта түгэсөөр бэелүүлэгдэжэ байһан хэрэг соо — Ленин мүнхэ! Бүмбэрсэг дэлхэйн оронуудай олониитэ ажалшадта эрхэ сүлөө, зол жаргал олгохын түлөө хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй үргэдэн дэлгэржэ, эршэдэн хүгжэжэ, хүсэжэжэ байһан хэрэг соо — Ленин мүнхэ!

Марксизм-ленинизмын туг доро, Коммунистическэ партиин хүтэлбэреэр урагшаа, коммунизмын илалта тээшэ дабшая!

Бүхы хүн түрэлтэнэй һаруул һайхан ерээдүйн байдал—коммунизм мандаха болтогой!

Хабарайнгаа тарилгые колхоз, совхозуудай ямараар угтажа байһаниие шалгажа байнабди

Хаһа болзортонь тарибал, хабархама ургаса гарахал

Эртынгээ тарилга эхилбэ

ЗЭДЭ. (Телефоноор абтаба). Зэдын аймагай колхозуудта урин дулаан үдэрнүүд ерэжэ, тарилга хэхэдэ таатай зохид үдэрнүүд болобо.

Аймагай «Коммунизм» колхозой хоёрдохи комплексно-тракторна бригадынхид (бригадирайнь орлогшо нүхэр Зарубин) богони болзорой туршада борнойлгоёо дүүргээд, түрүүшын 12 гектарта шэниисэ тариба.

Мүн «Октябрь», Ленинэй нэрэмжэтэ колхозууд түрүүшынгээ арбаад гектарта эртын культурануудые таряад байна.

М. Арьяева.

Баргажанайхид тарилгадаа муугаар бэлдэнэ

Мүнөө Баргажанда дулааржа, газарай хүрьһэн гэдэжэ байна. Аймагай түрүү колхозууд саг хүлеэжэ байнгүйгөөр хабарай тарилгын хүдэлмэри хэжэ эхилээ. Сталинай нэрэмжэтэ колхозой нүхэр Гармаевай хүтэлбэрилдэг тракторно-таряан ажалай бригадын механизаторнууд пар дээрэ борнойлго хэжэ эхилээ. Эртын ороохото культурануудые тарихын тулада 150 гектар газар борнойлогдобо.

Карл Марксын, «Гигант», «Звезда» болон бусад колхозуудай механизаторнууд тарилгада бэлэдхэлээ дүүргэжэ байнхай. Өөһэдынгөө машина, зэмсэгүүдые ашагтай һайнаар, бүтээсэтэйгээр хэрэглэжэ, агротехникын эрилтэнүүдые наринаар сахин, богони болзор соо, эрхим шанартайгаар хабарай тарилгые дүүргэхын тула бүхы хэмжээ абана.

Гэхэтэй хамта, аймагай олонхи колхозууд хабарайнгаа тарилгада хүсэд бэлэдхээдүй байһаар. Газарай техникэ, зэмсэгүүдэй ээдбди гэлсээд, хабарайнгаа тарилгада хүсэдөөр бэлдээгүй байха гээшэ таарамжагүй хэрэг мүн.

Баргажанда газарай хүрьһэн 10—15 сантиметр гүнзэгытэйгөөр гэдээд байна. Тиимэ хадань борнойлго хэхэдэ таарамжатай болоо. Ленинэй, Сталинай нэрэмжэтэ колхозуудһаа бэшэндэ борнойлго хэгдэнэгүй.

— Бүхы юумэн манай гарта, борнойлго хэжэ үрдихэбди,—тэжэ «Гигант», «Звезда» колхозуудай түрүүлэгшэнэр нүхэд Зверьков, Цывилев гэгшэд хөөрэлдэнэ.

Таряалан, сабшалан уһалха ажал удаарууулагдажа байна. Эндэ хаа хаанагүй саһа, мүльһэн хайлажа, һайрамай уһан урдажа байна. Гэхэтэй хамта, һайрамай уһа тогтоохо хэрэг хаанашье хэгдэнэгүй. «Гигант», «Звезда», «Авангард» колхозойхид һубаг-канавануудаа сэбэрлээ, заһабарилаагүй байһаар. Һаянайл мелиоративна звенонуудаа бүридхэжэ, зэр зэмсэгүүдээ бэлдэжэ байна гээшэ. Уһалалгын хаһые хоёр, гурбан үдэрөөршье алдаа хада һайрамай уһан урдажа ябашаха ха юм.

Тарилгын үрэһэ хүрэнгэ шанаржуулха, бэлдэхэ хүдэлмэри хангалтагүйгөөр табигданхай. Ороохото культурануудай, кукурузын, наран сэсэгэй болон шара будаагай үрэһэ хүрэнгөөр колхозууд хүсэд хангагданхай. Үрэһэ хүрэнгэ шалгадаг аймагай лабораториин шалгаһанай ёһоор эдэ бүхы үрэһэ хүрэнгэнь нара, һалхинда байлгажа шанаржуулагдахаар. «Звезда» колхозой үрэһэ хүрэнгэнь шанаржуулагдаагүй, амбаарта суургатай байһаар. Тиигээдшье үрэһэ хүрэнгэ һалхидуулха, шанаржуулха түхеэрэлгэнүүдынь бэлдэгдээгүй. Колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Цывилев, агроном нүхэр Максимова гэгшэд эдэ бүгэдые мэдэжэ байгаад, зохихо хэмжээ абанагүй.

«Гигант» колхозые абажа үзэе. Одоол эндэ үрэһэ хүрэнгэ шанаржуулха хүдэлмэри ёһотойгоор ябуулагдаха зэргэтэй байгаа. Теэд юуншье хэгдэнэгүй. Үдэр бүри шахуу колхозой агроном нүхэр Коновалов складуудаар ябажа харадагшье һаа, таряа хатааха, шанаржуулха түхеэрэлгэнүүдые заһабарилхыень комплексно бригадануудай бригадирнуудые уялганагүй.

Гадна, энэ колхозойхид үрэжэлтэй һайн культура—шара будаа тооногүй. Партиин Баргажанай айкомой, аймгүйсэдкомой табиһан түсэбэй ёһоор, «Гигант» колхоз 40 гектар газарта шара будаа тариха байгаа. Мүн энэ хараанай тарилга хэхэр үрэһэ хүрэнгэшье үгтэһэн байха юм. Харин колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Зверьков 5—6 гектарта, агрономынь нүхэр Коновалов бүри хоёршье гектарта шара будаа таряа һаа болохо һэн ха гэлсэнэ.

Поли үтэгжүүлхэ хүдэлмэри хангалтагүйгөөр ябуулагдана. «Звезда» колхоздо оройдоо 4 тонно минеральна үтэгжүүлгэ бэлдэгдэнхэй. Тиихэдээ наг шэбхэ гаргаха түсэбэйнь гурбанай нэгэ хуби дүүргэгдээ. «Гигант», «Авангард», Ленинэй нэрэмжэтэ колхозууд мүн лэ иимэрхүү байдалтай. Мүнөө хаа хаанагүй наг шэбхэ гаргаха хүдэлмэри зогсоогдошонхой. Март һарада, машинно-тракторна паркын МТС-эй мэдэлдэ байхадань, трактор, машинаар наг шэбхэ гаргаха ёһотойбди гэжэ байжа колхозой хүтэлбэрилэгшэд эрилтэ табидаг байгаа. Харин өөһэдөө машина, техникэтэй болоходоо тэрээн тухайгаа мартажархёо.

Саһан хайлажа, шаргаар наг шэбхэ шэрэхэ аргагүй болоо,—гэжэ колхозой хүтэлбэрилэгшэд хэлэдэг. Теэд тракторай тэргэнүүдые хэрэглэжэ болохогүй юм аал? Мори унаагааршье шэрэхэдэ яаха юм. Мори унаагүй, тэргэ зэмсэггүй байһан дээрэһээ бэшэ, харин колхозой хүтэлбэрилэгшэдэй, агрономуудай энэ шухала хэрэгтэ хайхарамжагүйгөөр хандаһанһаань шалтагаална.

Халуун хүдэлмэриин үедэ механизаторнуудай амарха, сүлөөтэй сагаа культурнаар үнгэргэхэ бүхы арга боломжо бии болгохо гээшэ тон шухала. Гэбэшье, «Звезда» колхозойхид энээн тухай һаналаа табинагүй.

Баргажанайхид тарилгада бэлэдхэлэй талаар бии байгаа дутагдалнуудаа дары усадхажа, хабарайнгаа тарилгые эмхитэйгээр үнгэргэхын тула шангаар тэмсэхэ зэргэтэй.

Рейдовэ шалгалтада хабаадагшад: **А. Даненберг,** өлон хэһэгээр гарадаг газетын редактор, **Г. Жеравина,** «Баргузинская правда» газетын корреспондент, **Г. Субботин,** «Бурят-Монгольская правда» газетын тусхай корр.

Харганаагайхид тарилгада жэгдэрэн оробо

ИВОЛГА. (Телефоноор абтаба). Харганаада үдэр ерэхэ бүри хабарай шэнжэтэй боложо байна. Эндэхи Кировэй нэрэмжэтэ колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Архинчеев, парторганизациин секретарь нүхэр Цыбденов) апрелиин 18-най үглөөгүүр эртын тарилгада оробо. Д. Собенников, Ш. Аюшеев гэгшэдэй тракторна бригадынхид культиваци хэгдэһэн, шииг нойто ехэтэй пар дээрэ 3—3 сеялкэтэй нэгэ-нэгэ трактораар эртын хара таряа тарижа эхилбэ.

Энэ бригада 300 га газарта культиваци, 100 га һолоомын узуурта лущени хээд байна. Механизаторнууд колхоздоо орожо хүдэлхэ болоһондоо урмашанхай, эдэбхи үүсхэлтэйгээр ажаллана. Жэшээлхэдэ, бригадынхид тус бүридөө 15 хүнтэй, нэгэ-нэгэ «Беларусь» трактораар 60 гектар газарта хэдэн арбаад кубометр шулуу суглуулжа, таряалангаа арилгаа.

Ш. Нимбуев.

ВЛКСМ-ЭЙ XIII СЪЕЗДЫН БОЛОҺОНОЙ ҺҮҮЛЭЭР КРЕМЛЬ СОО УУЛЗАЛГА БОЛОО

Залуушуулай Бүхэсоюзна Ленинскэ Коммунистическэ Союзай XIII съездын болоһонтой дашарамдуулан, ВЛКСМ-эй Центральна Комитет апрелиин 19-дэ Кремлиин Ехэ Ордон соо уулзалга хээ.

Съездын делегадууд, гадаадын оронуудай залуушуулай делегацинуудай хүтэлбэрилэгшэд болон гэшүүд уулзалгада хабаадаа.

ВЛКСМ-эй ЦК-гэй секретарьнууд айлшадые халуунаар угтаа.

Нүхэд А. Б. Аристов, Л. И. Брежнев, Н. Г. Игнатов, А. И. Кириченко, Ф. Р. Козлов, А. И. Микоян, Н. А. Мухитдинов, М. А. Суслов, Н. С. Хрущев, Н. М. Шверник, А. Н. Косыгин Георгиевско зал соо ерэнэ. Сугларагшад тэдэниие нэрьемэ альга ташалгаар угтана. Амаршалгын үгэнүүд сууряатана.

Коммунизмын хэрэгтэ манай залуушуулай хизаарлашагүй үнэн сэхэ байдаг тухай Украинын, Молдавиин, Дунда Азиин, Белоруссиин, Прибалтикын, Закавказиин, Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй комсомолшуудай, советскэ залуу интеллигенциин түлөөлэгшэд үгэ хэлээ.

Демократическа залуушуулай Бүхэдэлхэйн Федерациин президент Бруно Бернини, Хитадай залуушуулай Коммунистическэ союзай ЦК-гэй секретарь Ху Кэ-ши уулзалга дээрэ мүн лэ үгэ хэлээ.

КПСС-эй ЦК-гэй Президиумэй гэшүүд съездын делегадуудтай, гадаадын оронуудай залуушуулай организацинуудай түлөөлэгшэдтэй хөөрэлдөө.

КПСС-эй ЦК-гэй Нэгэдэхи секретарь, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр Н. С. Хрущев сугларагшадта хандажа үгэ хэлээ. Тэрэнэй хэлэһэн үгые сугларагшад ехэ анхаралтайгаар шагнаа. Үгэ хэлэжэ байхадань нэрьемэ альга ташалга нэгэтэ бэшэ болоо, һайшааһан үгэнүүд хэлэгдээ.

Уулзалга үнэн зүрхэнэй оршон байдалда үнгэрөө. (ТАСС).

К. Е. Ворошилов Польшын Арадай Республикада ошоод байна

КАТОВИЦЕ—КРАКОВ, апрелиин 19. (ТАСС). СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. Е. Ворошилов, тэрээнтэй хамта ябалсагшад Польшын Арадай Республикатай танилсажа ябана. ПНР-эй Гүрэнэй Соведэй түрүүлэгшэ А. Завадский, Польшын Хүдэлмэришэнэй нэгэдэмэл партиин ЦК-гэй секретарь З. Клишко болон Польшын гүрэнэй бусад ажал-ябуулагшад советскэ айлшадтай хамта орон соогуураа ябалсана.

К. Е. Ворошилов, тэрээнтэй хамта ябалсагшад апрелиин 19-нэй үглөөгүүр революционно заншалаараа мэдээжэ болоһон, шахтёрнуудай болон металлургнуудай город—Домбров Гурничда ерэбэ. Совет ороной түлөөлэгшэдые амаршалхын, Советскэ Союзай хүдэлмэришэн ангида, бүхы арадта баяр баясхалан, халуун амаршалга хүргэхын тулада Катовиц болон Силезиин бусад городуудай олон зуу мянган хүн зон үйлсэ болон талмайнуудта гараа.

Заводой булад хайлуулагшадай делегаци металлургиин бронзово дүрсэ—дурасхаалта бэлэг К. Е. Ворошиловта барюулаа. Советскэ айлшад Дзержинскиин нэрэмжэтэ заводой булад хайлуулагшадтай амаршалалсаад, Краков ошохоёо гараа. Польшын ажалшад советскэ айлшадай ябаһан бүхы замдань үнэн зүрхэнһөө халуунаар амаршалаа.

Советскэ арадай түлөөлэгшэдые халуунаар угтажа, айлшалуулһанайнь түлөө ПОРП-гэй ЦК-гэй секретарь, Катовицка воеводствын комитедэй нэгэдэхи секретарь Э. Герекдэ, воеводствын арадай соведэй президиумэй түрүүлэгшэ Р. Нешпоречта, нүүрһэнэй болон энергетикын министр Ф. Ваниолкда, Силезиин бүхы ажалшадта нүхэр Ворошилов, тэрээнтэй хамта ябалсагшад Катовицка болон Краковска воеводствын хилэ дээрэ баясхалан хүргөө.

ПОРП-ын воеводска комитедэй нэгэдэхи секретарь Л. Мотыка, воеводска арадай соведэй президиумэй түрүүлэгшэ Ю. Негужанский болон Краковска воеводствын партийна, ниитын органуудай бусад түлөөлэгшэд Краковска воеводствын хилэ дээрэ советскэ айлшадые угтаа. Тэдэнэр Советскэ Союзай түлөөлэгшэдые Краковска газар нютагуудаар айлшалхыень уряа.

Советскэ айлшад Краков ошохо замдаа Освенцимдэхи гитлеровскэ алалга хэһээлгын лагерь байһан газарта хүрэжэ, хүн зониие олоор саазалдаг газарта «фашистнуудай гараар наһа бараһан Освенцимэй зобогшодто СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. Е. Ворошиловһаа, тэрээнтэй хамта ябалсагшадһаа» гэжэ бэшээтэй венок табяа.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. Е. Ворошиловые, СССР-эй гүрэнэй болон партийна бусад ажал-ябуулагшадые амаршалхын тулада Краковай олон мянган ажаһуугшад үйлсэнүүдтэ гараа.

ЛЕНИН БАГШЫНГАА

Ажахы, эрдэм соёлнай хүгжэнэ

Түрүүшын томо завод

Республикынгаа түб хотын центрһээ зүүлэһэн Мухинска үйлсөөр хүнгэн машинаар табилуулан ерэхэдэ, заводой цехүүдэй мантан томо корпусууд хаяа хадхан, хэдэн километртэ һунадаг. Асфальтаар хушагдаһан дардам харгын урда тээ үндэр гэгшын бартаагай орой дээрэ Ленинэй орден холоһоо харагдана. Доогуурнь «Улан-Удын Ленинэй ордента паровозовагонно завод» гэһэн гаршаг аржына. Энэл даа, Бурят-Монголоймнай түрүүшын гигант боложо алдаршаһан ехэ завод...

Үндэр, үндэр хоолойнуудһаа мушхаран гаража байһан утаа, үргэн ехэ бассейн дээгүүр тунаһан уурал мана, цехүүдэй хоорондуур паровоз, машинануудай иишэ тиишэ һүндэлхысэнь харахадаа энэ заводой охэшэг үйлэдбэритэй байһыень таажа мэдэхээр.

...1933 оной зун һэн. Ерээдүйн ехэ заводой барилга түлэб дундаа ябажа байба. Нэлэнхы үргэн нарһан тужын дунда хүдөө нютагуудһаа ерэһэн малшад, таряашадшье Ленинград, Москва городуудһаа ерэһэн инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй хүтэлбэри доро, индустриальна шэнэ ажабайдалай үндэһэ һуури табижа байгаа. Оронойнай техникын хүсэд хүгжөөгдөөгүй тэрэ үедэ барилгын ажал ехэтэй бүхы хүдэлмэри гараар тооной, мори унаагаар хэгдэдэг бэлэй. Теэд хэрэг ажалайнгаа удхашанарые ойлгоһон, эршэтэ ажалай дүлөөр зоригжоһон барилгашад ямаршье бэрхэшээлһээ айгаагүй. Үдэр, һара үнгэрхэ бүри томо томо корпусууд удаа дараалан бодхоогдожо байба. Уданшьегүй 1934 ондо ашаглалгада оруулагдаһан завод урдань гээгдэнги байһан национальна заха хизаарнуудта промышленность хүгжөөхэ гэһэн Ленин багшын сэсэн мэргэн һургаалай бодото гэршэ болоо һэн...

Заводой алишье цехтэ оро—үйлэдбэриинь бүхы процессүүд оньһон аргаар бүтээгдэжэ, механизмын хүсөөр хабсаргагдажа байдаг.

Булад хайлуулгын цех. Мартеновскэ пеэшэнүүдэй сорго хоолойгоор сог улаан шэрээдэһэ сасаруулан, шэнгэн буладай шааяса гоожожо байхыень харахадаа сэдьхэл баясамаар. Энэ буладаар паровозой ехэ ехэ детальнууд үдэр һунигүй шудхагдажал байдаг. Шудхалааһаа гараһан детальнууд цехһээ цехтэ мүлигдэ заһагдаһаар, үйлэдбэриин эсэсэй процесс—хабсаралгада хүрэжэ ерэнэ. Энэ цехын хүдэлмэришэд оньһото техникын хүсөөр бүхы детальнуудые холбон хабсаргажа, хүсэтэ паровоз бэлэн болгодог байна.

—Би энэ заводой барилгада хабаадалсажа, түрүүшын хирпиисэ табилсаһан хүм,—гэжэ хабсаралгын цехын хүдэлмэришэн Федор Хабаевич Майков хөөрэбэ.—Тэрэ гэһээр 25 жэл үнгэрбэ. Энэ үе соо заводнай ехээршье ургаа, хүдэлмэришэдэйншье тоо олошороо. 1933 ондо комсомолой уряагаар энэ заводой барилгада ерэжэ, һүүлээрнь мүлигшын мэргэжэл шудалаад, мүнөө болотор хүдэлмэрилжэ байнаб.

Заводой вагон заһабарилдаг комбинадай үйлэдбэри баһал ехээр механизацилагданхай. Холын аян замда ябадаг пассажирска вагонууд эндэ заһабарилагдажа, ялагар ногоон үнгэтэй, шэб шэнэхэн болгогдодог байна.

—Танай комбинадай эгээл үнинэй, алдар солотой хүдэлмэришэд хэд бэ?—гэжэ эндэхи дайралдаһан хүнһөө асуугаа һаа, тодожо абаһаар:

—Марк Антонович Чернышов—манай депутат, Ринчин Цырендоржиев заводойнгоо түрүүшын һуури табилсаһан хүн,—гэжэ харюусаха.

Заводой алдар түүхэдэ ороһон эдэ нүхэдтэй хөөрэлдэхэдөө коллективайнгаа хэрэг ажалай түлөө, арад зонойнгоо ажабайдалай улам һайжархын түлөө үнэн зүрхэнһөө тэмсэжэ байһанаарнь омгорхохогүйн аргагүй юм.

— Октябриин революциин урда тээ сүлэлгын газар байһан Бурят-Монголой ажалшад ехэ заводтой болоод, булад шэрэм шудхажа, паровоз, вагон бүтээдэг болохобди гэжэ ой ухаандаашье бододоггүй байгаа,—гэжэ нүхэр Цырендоржиев хөөрэнэ.—Мүнөө Совет засагай ашаар эрхэ сүлөөгөө гартаа абажа, иимэ завод, фабрикануудтай болообди.

Оронойнгоо түмэр замай транспортын эгээл ехэ предприятинуудай нэгэн болохо Улан-Удын ПВЗ-гэй хүдэлмэришэд заводойнгоо ашаглалгада оруулагдаһанһаа хойшо 25 жэлэйнь ойе 1959 оной июнь һарада тэмдэглэхээр бэлэдхэжэ эхилбэ. Үнгэрһэн энэ үе соо Эхэ оронойнгоо, мүн республикынгаа ажахын хүгжэлтэдэ завод тон ехэ үүргэ дүүргэһэн байна. Гансахан Бурят-Монголой Совет засагай үеын түүхэдэ абаха болоо һаа, энэ заводой ажал хэрэг тобойсо харагдана. Ороноо электрификацилха тушаа Ленинэй һургаал манай эндэ анха түрүүн хаана бэелүүлэгдэжэ эхилээб? Имагтал паровозо-вагонно заводой база дээрэ баригдаһан теплоэлектроцентраль энэ шухала удхашанартай зорилгодо эхи табла. Мүнөө Заиграйн, Иволгын, Тарбагатайн аймагуудай колхозууд эндэһээ электрын гэрэлээр хангагдана.

Республикымнай промышленностиин гол гуламта болоһон энэ завод национальна кадр хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ мүн лэ ехээр нүлөөлөө. Заводойнгоо үйлэдбэриие һайнаар мэдэхэ инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд бурят арадай дундаһаа хэдэн олоороо урган гараа. Шэрэм шудхалгын цехын начальник нүхэр Татауров, түхеэрэлгын цехын начальник нүхэр Олзоев, техническэ таһагай ахалагша инженер нүхэр Маркизов гэгшэд тэрэ тоодо бии.

1948 ондо Бурят-Монголоймнай ажалшад республикынгаа байгуулагдаһанһаа хойшо 25 жэлэй ойе һайндэрлөө һэн. Энэ һайндэртэй дашарамдуулан, паровозо-вагонно заводоймнай олон мянган хүдэлмэришэдэй ажалые үндэрөөр сэгнэжэ, СССР-эй Верховно Совадэй Президиум заводыень Ленинэй орденоор шагнаһан байна. Мүнөө тус заводойхид парти, правительствынгаа этигэл найдабарида харюу болгон, зургаадахи табан жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө бүгэдэарадай тэмсэлдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа ябана.

Он жэлэй үнгэрхэ бүри ордента заводой алдар соло ургана, ажалай габьяа түйладаг хүдэлмэришэдшье олошорно. Эрхимүүдэйнь нэгэн Марк Антонович Чернышов СССР-эй Верховно Советтэ депутадаар һаяхан һунгагдаа. Нэгэ жэл соо 2—3 жэлэй нормо дүүргэдэг ажалай иимэ баатарнууд эндэ хэдэн олоороо тоологдоно.

Игэжэ республикымнай түрүүшын гигантын олон мянган хүдэлмэришэд Ленинэйнгээ ордено нэрэ хүндые үндэр дээрэ үргэжэ ябана.

Б. ДАШИЕВ.

Ленинэй зааһан замаар

Уран зурааша Л. А. Шматькогой «ГОЭЛРО-гэй түсэб тухай В. И. Ленин үгэ хэлэжэ байна» гэһэн зураг. ТАСС-эй фотохронико.

Октябриин революциин урда тээ Бурят-Монголдо нэгэшье электростанци байгаагүй юм. Совет засагай тогтоһонһоол хойшо манай республика өөрынгөө энерги үйлэдбэрилхэ аргатай болоһон, тиигэжэ арадайнгаа ажахые эрид хүгжөөхэ замда ороһон байна. Электроэнергиин ашаар промышленность болон хүдөө ажахы түргэнөөр хүгжөө, ажалшадай соёл болбосорол урдань хэзээшье үзэгдөө дуулдаагүй ехээр мандаа, ажабайдал хараа байса һайжарһаар һайжараа.

Һүүлэй хэдэн жэлэй хугасаа соо Улан-Удын, Тимлюгэй, Баян-Голой ТЭЦ-үүд баригдаһан, мүн бусад электростанцинуудһаа зайн гал дамжуулагдан колхоз, совхозуудаар ялардаг болоһон байна. 1957 ондо республика доторхи электростанцинуудай хүсэн 1928 онойхиһоо 80 дахин, электроэнерги үйлэдбэрилгэ 359 дахин нэмээ.

Бурят-Монголдо электрын хүсэ эдлэлгын бага саг соо, угаа түргэнөөр ургаһан баримтые иимэ тоонуудаар харуулжа болохо:

	1928 он	1940 он	1951 он	1956 он	1957 он
Электроэнергиин хүн бүхэндэ хүртэсэ (квт. часаар тоолоходо)	2,5	150,3	308	507	540

«Совет засаг дээрэ бүхы ороноо электрификацилгые нэмэбэл коммунизм болоно»—гэжэ Ленин багшынгаа зааһанай ёһоор, ойрын хэдэн жэлэй турша соо Бурят-Монголдомнай хаа хаанагүй зайн гал сасаран тунаха байха.

Хэдыхэн жэлһээ дорюун дошхон Сэлэнгэ мүрэн хазаарлагдажа, огсом хүсэтэй урасхаалдань Билютайн, Хёлгын ГЭС-үүд баригдаха. Сэлэнгэ мүрэн хүсэнэйнгөө нөөсөөр Кама, Днепр мүрэнүүдһээ болюу, Волгын 3-най нэгэ хубитай адли гэжэ шэнжэлэгдэнхэй. Тэрэшэлэн Галуута-Нуурай эрьедэ, Холбоолжондо олдоһон нүүрһэ хэрэглэн хүдэлхэ ГРЭС баригдажа, 1963 ондо түрүүшын агрегадууд табигдаад, тэндэхи шахтёрнуудай, Сэлэнгэ, борьёогойхидой гэртэ зайн гал яларха.

Хүсэ ехэтэй электростанцинуудай баригдахатай хамта Улан-Удэ—Галуута-Нуур—Кяхтаар дамжан Монголой Арадай Республика худар ошохо лини баригдажа, 1960 ондо бэлэн болгогдохоор хараалагдана. Слюдянкаһаа Чита хүрэтэр, хожомынь Улан-Удэ—Улаан-Батор—Пекин ородог түмэр харгые дамжуулан хүсэтэ лини баригдаха түсэбтэй, 1962 онһоо эхилжэ энэ замаар электровозууд табилуулха юм.

Мүн аймагуудай хоорондо хүсэ ехэтэй лини татагдажа, подстанцинууд баригдаха.

Тиигэжэ Бурят-Монголой ажалшад 1965 ондо мүнөөнэйхиһөө 6,6 дахин, 1970 ондо 14,5 дахин ехэ электрын хүсэ хэрэглэдэг болохо. Ойрын 10—12 жэлһээ республикымнай хүн бүхэндэ 5, промышленностиин предприятинуудые электрификацилгада 5, хүдөө ажахыда—8 дахин ехэ электрын хүсэн ашаглагдадаг болохо.

Ойрын жэлнүүдтэ республикаяа бүхы дээрэнь электричествээр хангахын тула Улан-Удын комсомолшууд энергетикын барилгашадта али болохоор туһалха гэһэн үүсхэл гаргаба. Энэ хэрэгэй республикын бүхы комсомолшуудаар һайшаагдахань дамжаггүй.

Б. Бутин, совнархозой главна энергетик.
М. Эйзеншнейдер, үйлэдбэриин-техническэ таһагай ахалагша инженер.

Миллионер колхоз

Дэлхэйн баялигай дээжэ бүхэнөөр элбэг, үзэсхэлэн һайхан нютагуудай нэгэн Курумканай аймагта арадуудай агуухэ багшын нэрээр нэрлэгдэһэн томо колхоз оршодог юм.

Энэ колхоз Коммунистическэ партиин, Совет гүрэнэй үдэр бүриин анхарал оролдолгын ашаар, колхознигууд болон механизаторнуудай үнэн сэхэ, үндэр бүтээсэтэ ажалай ашаар ажахы болон соёл болбосоролоо үдэр бүри хүгжөөн дэбжээжэ байнхай.

КПСС-эй Центральна Комитедэй 1953 оной сентябрьска Пленумэй түүхэтэ тогтоолой гараһанһаа хойшо эндэ тон ехэ хубилалта болоо.

Колхозой малшад хэдэхэн жэлэй саана гээгдэнги байһан мал ажалаа эрид түргэн хүгжөөжэ, хүл дээрэнь гарганхай.

Ленинэйхид 4—5 жэлэй туршада унаһан малгайгаа абангүй хүдэлжэ, ажал хүдэлмэридөө түрүү арга, наукын түйлалтануудые зоригойгоор хэрэглэһэнэй үндэһөөр, колхозойнгоо адууһа малай тоо толгойе хоёр дахин шахуу олошоруулаа, ашаг шэмыень мүн тэды шэнээн дээшэлүүлээ. Мүнөө артелиин мал һүрэг 30 мянгада хүрэжэ байна. Тэрэнэй тоодо: 2400 үхэр, 27 мянган хони, 400 адуу мори, 300 гахай бии. Эдээнһээ гадна 1000 гаран тахяа, халтар хара 20 эмэ үнэгэн үсхэгдэжэ байдаг. Гансахан энэ жэлдэ 7500 гаран тугал, хурьгад абтаад бүрин бүтэнөөр түлжүүлэгдэжэ байна.

Колхозой ниитын ажахын олзо ехэтэй гол һалбаринь хонин ажал болоно. Тиимын тула, энеэндээ онсо анхарал хандуулжа, жэл бүри шэнэ шэнэ амжалта түйлана. Хэрбээ 4—5 жэлэй үедэ хонин бүриһөө хоёрхон килограмм тухай нооһон хайшалагдадаг байһан аад, 1957 ондо 20 шахуу мянган ехэнхидээ нарин ба нарибтар нооһотой хонидой толгой бүриһөө 3,3 килограмм нооһон хайшалагдаа. Тиигэжэ хамта 573 центнер гэхэ гү, али эдлүүрчин газарай 100 гектар бүридэ 265 килограмм нооһо абажа, 2 миллион 500 мянга гаран түхэриг олзо доход оруулаа.

Ленинэйхид энэ амжалтаяа бэлэн мүрөөр түйлаагүйнь элитэ. Хэдэн жэлэй саана ашаг шэмэтэ малаа уйтан, набтар, үрхэ сонхогүй хотондо байлгадаг, үглөөгүүр «амыень халааһан» болоод, ганса бэлшээридэ гаргадаг байһан аад, харин мүнөө үбэлэй сагта үнеэдээ үндэр, уужам, һаруул байра соо уянда байлгадаг, элдэб янзын силос, концентрат, үбһэ, һолоомо гэхэ мэтэ тэжээл эдюулдэг болонхой. Һүүлэй 4—5 жэлэй туршада 500 үнеэнэй байха типовой 4 байра, тугалнуудай байха 5 байра, 22 хашаа, тэжээлэй хэдэн кухни, силос дараха олон башни, мүн ондоошье барилганууд шэнээр баригдаһан, һэльбэн заһагдаһан байха юм.

Колхозой ажахын хурдан түргэнөөр хүгжэхэтэй хамта, колхознигуудай ажаһуудал улам һай... 1957 ондо энэ колхоз 4 мил... мянган түхэриг олзо доход... жа, ажалта үдэр бүхэндэ 9... мүнгөөр хубаагаа. Олохон... нигууд ажалта үдэртөө 10—... ган түхэриг абаба. Жэшээлэ... бэл, хонишон М. Бадмаевай... 36.589 түхэриг, М. Бирелтуева... 13.619 түхэриг, хонишон Э. Б... 10.409 түхэриг, һаалишан Д... ва 11.920 түхэриг мүнгөөр... Энээнһээ гадна, олон колхоз... үнэн сэхэ ажалайнгаа түлөө... шуулагдажа, 115 мянган т... мүнгөөр, хэдэн арбаад хони,... поршоонхо нэмэлтэ түлбэри... һан байна.

Колхозой правлени, парти... ганизаци колхознигуудай бай... дал, ажаһуудалыень улам... руулха, культурна эрилтые... һайнаар хангахын тула ехэ... хээ. Һүүлэй жэлнүүдтэ бай... гэр, 13 бани, 5 культбаза, 4... булан, нарайлалгын гэр, ам... риин байшан шэнээр бари... Гансахан 1957 ондо соёл-гэгэ... хэрэгсэлдэ 80 мянган түхэриг... шалагдаа. Мүнөө Алла, Ягды... хонуудта телефоной станци... доод, дүтын фермэ, бригад... булта телефонтой болохоёо... Мүн колхозууд хоорондын... мүнөө жэл ашаглалгада оро... эндээ Ильичын лампочка нос... тула бэлэдхэлэй ехэ хүд... ябуулагдажа байнхай.

Бригада, фермэнүүдээ һа... дэлмэришэдтэй болгохо оро... гаргагдана. Партийна, комсо... организацинууд олонхи гэ... колхозой үйлэдбэриин тон... салгатай һалбаринуудта... Коммунистнууд Г. Хур... М. Берилтуев, М. Намдаков... бусад даадаг фермэнүүдэйнг... дэлмэриие шадамараар хүтэл... жэ, жэл бүри шэнэ амжалта... на. Мүн һайнаар ажалладаг... һаалишад, хонишодой дунда...

КПСС-эй ЦК-гэй февралиин... нумэй, СССР-эй Верховно С... сессиин шиидхэбэринүүдые ле... хид ехэтэ һайшаан дэмжээд,... 16 трактор, 11 комбайн, хүдө... хын бусад хэдэн машина—хак... 1 миллион түхэригтэ худа... абаба. Тус колхоз баян дээрэ... болоод, ажал хэрэгээ шэнэдх... ри эршэмтэйгээр ябуулха гэ... ринхой.

1958 ондо ленинэйхид хонин... һөө 3,9 килограмм гэхэ гү... хамта 791 центнер нооһо хай... тиигэжэ эдлүүриин газарай 1... тар бүридэ 365 килограмм... 42 центнер һү, 16,1 центнер... абаха түсэбтэй. Мүнөө жэл о... ходоо үшөө нэгэ миллион т... гөөр дээшэлүүлхэ, ажалта ү... хэндэ 10 түхэригһөө бага... мүнгэ хубаахаар хараална.

О. Раднаев, манай...

АГУУЕХЭ ХҮН ТУХАЙ ДУРАСХААЛ

☆

Хоца НАМСАРАЕВ

☆ ☆

Грузиин Тбилиси городто зүрхэ хүдэлгэмэ шухаг һонин хүнтэй уулзаһан байнаб. Эгээл тэрэ гэһээр тэбхэр хорин хоёр жэл болоо. Яахадаа тэрэшни тиимэ шухаг һонин хүн болоо юм гээ һаа, агуухэ багша Ленинтэй хамта бараа боложо гадаадын оронуудаар ябалсаад, Февралиин хубисхалай һүүлээр эсэгэ орондоо хамта бусалсажа ерэһэн хүн байгаа юм.

Грузиин уран зохёолшод тэрэ хүниие урижа хамта хооллохо зуураа, бидэнтэй танилсуулжа, «Эдэ аха нүхэрнай манай орондо ехэл һонирхолтой шухаг хүн гээшэ гээд, тэрэ хүн тээшэ хандан: агуухэ Ленинэй хажууда бараа боложо хамта ябаһан түүхэ сооһоо, нэгэ зүйл тобшолон хөөрэжэ һонирхуулха бээзт» гэжэ гуйгаа һэн.

Тэрэмнай, тухайлхада, жараад тойрон наһанай, һайхан буурал сагаан толгойтой, даруухан номгон зантай, нягтахан үсөөн аад, зөөлэхэн үгэтэй хүн бэлэй.

Үгээ эхилхэдээ бага уярһан маягтайгаар дороһоо аалиханаар һанаа алдажа, уруугаа харан һуугаад: «Би тиихэ сагта агуухэ хүнэй хажууда хэдэн жэлэй турша соо үнэн сэхээр бараа боложо ябаһан хүн байхаб даа. Владимир Ильичын хажууда ябахада, ехэ һайхан зулгы зантай, наадаша энеэдэшэ, забһартань ходо һургаал хэлэжэ, дахин дахин һануулжа ябадаг, тиигээд зарим үедээ сахилгаан мэтэ хурса түргэн үгэтэй һэн. Бидэнэр февралиин хубисхалай һүүлээр Орос орондоо бусажа ерэхэдээ Финляндиин газар дээгүүр—түмэр замаар нэбтэрэн, Владимир Ильич бидэ хоёр вагоной дээдэ местэдэ, Надежда Константиновна, хажуудаа нэгэ эхэнэртэй доодо местэдэ һуужа ябаабди. Нэгэтэ Владимир Ильич намда даалгабари үгэбэ. «Зай нүхэр! Бидэнэр Орос орондо хүрүүтэй ябана гээшэбди. Тэндэхи ноёд һайднай ямараар угтажа байха юм. Бэшэ нүхэдтээ хөөрэлдэхэ хэрэгтэй. Тэдэниие вагоной коридор соо гараад байгты гэнэ гэжэ тэдэндэ ошоод хэлэ!» гэһэн байгаа. Тэрэ дары бэшэ нүхэдтөө ошожо хэлэхэдэмни, тэдэнэр гарахадаа нобшоржо удаһан бэлэй. Энээн дээрэһээ Владимир Ильич намайе ехэл дошхоноор хаража, эгээл тиихэдэ нэгэ удаа уурлаад, «Хүнүүдэй дары гарахаар хэлэжэ шадаха хэрэгтэй бшуу» гээд няд гэтэр хэлээ һэн. Тиихэдэнь би сахилгаанда сохюулһан шэнги болошоо бэлэйб» гээд үгээ дүүргэбэ хэбэртэй. Тэрэл сахилгаанда сохюулшоод байһандаал, мүнөөшье тэрэнээ мартаагүй нюдэеэ оло-оло сабшалан һурмышоод һуугаа һэн.

Бидэнэр энэ хүнэй, энэ минутын байдалые харахадаа, ай хөөрхэй, агуухэ хүнэй, хэдэхэн үгөөр хэлэһэн һургаал иимэ бата бэхеэр хүнэй оюун ухаанда абтадаг байха юм хаям гэжэ һанаад, бишэрэн һуугаа һэмди.

⁂

Мүнөө хоёр жэл үнгэрбэ гээшэ ха. Урзанда хабар Москвада, Бурят-Монголой суута басаган Сахьянова Мария Михайловнада Улан-Удын хэдэн бурят хүн айлшад боложо ошоод һуутараа, Ленин багшатай уулзаһан, хараһанаа бидэндэ хөөрэжэ үгыт гэжэ Мария Михайловнае гуйбабди.

Мария Михайловна түр зуурахан абяагүй һуужа, уярһан шарайгаар оруугаа хандан, доорохон дуугаар үгээ эхилэн: «Би тиихэдэ Петербургда, путиловска заводто хүдэлжэ байгаа һэм. Февралиин хубисхал болоод, Керенскиин оройлһон хүрэнгэтэнэй засаг тогтоод байһан үе бэлэй. Петербургын хүдэлмэришэд-большевигууд Владимир Ильич Ленинэй гадаадаһаа бусажа ерэхые ехэл хүлеэжэ байгаа һэн. Гэнтэ нэгэ үдэр Владимир Ильичые угтаха бэлэдхэл болобо. Путиловска заводой хүдэлмэришэд-большевигүүдэй зүгһөө этигэмжэтэд томилогдожо, тэдэнэй нэгэндэ минии нэрэ оролсоһондонь тон ехээр баярлаа һэм» гэжэрхёод үгээе таһалдуулан, уяршаһан хэбэртэй—абяагүй болоод һуугаа һэн. Бидэнэршье мүн лэ уяран һуубабди, уярангүй һууха юрдөө аргагүй бэлэй. Тон бишыхан яһатан аад, хаанта засагай үедэ дарлагдажа доройтошоһон бурят арадай залуухан ажалша басаган, агуухэ ород арадай хүдэлмэришэн ангиин этигэмжэтэдтэй хамта анха түрүүн агуухэ Ленин багшаяа угталсаха этигэмжэтэнэй нэгэн боложо, томилогдохо гээшэ ямар ехэ зол хуби, ямар ехэ түүхэтэ хэрэг байгаа гээшэб. Энээниие хэтэ мүнхэдөө бурят хүн хаанашье һанангүй байжа шадахагүй юм.

Саашань Мария Михайловна үгээе үргэлжэлүүлхэдээ, ехэл хүгжэлтэйгөөр урмашан хөөрэжэ оробо. «Тэрэ үдэр Финляндиин вокзалай оршондо бүхы Петербургын зон—хүдэлмэришэд болон сэрэгэйхид—тоо томшогүй олон зон сугларaад, гал улаан туг хюура ой тайга шэнгеэр намилзуулжа, хүн далай долгилжо байгаа һэн. Тэрэ үеэр хүжэ түмэр хуягта машина дээрэ агуухэ Ленинэй гаража ерэхэдэнь, газар тэнгэриин ниилэжэ байһан шэнги баяр мэндын хашхаралдаан гаража, удаан саг соо зогсолтогүй үргэлжэлһэн байгаа. Би тэндэ, мүнөөхи хуягта машинада ойрохон нүгөөдэ этигэмжэдтээ бүлэглэн зогсожол байгаа һэмди. Ленин багшаяа ажаглан харабабди. Энгэй борохон хубсаһатай, тунгалаг һайхан шарайтай хүн малгайгүй, малаал халзан толгойнь үдэрэй толондо ялбажа байгаа һэн. Баруун гарайнгаа альгые дэлгэн, дээрэ үргөөд, ялалзаһан галтай хурса нюдөөр зон тээшэ хандажа, түрэл ороноо амаршалаад, дарлагдаһан олон яһатанай хэдэн миллион хүдэлмэришэд, үгытэй, дунда шадалтай таряашадые бүрин эрхэ сүлөөтэй болохын түлөө тэмсэлдэ уряалан, үгээе дүүргэһэнэй һүүлдэ, хуягта машина дээрэһээ буужа, тусхай нэгэ газарта Петербургын хүдэлмэришэдэй этигэмжэтэд, большевигүүдтэй уулзалга хэһэн байгаа.

Энэ уулзалгада би баһал хабаадалсажа, агуухэ Ленинэй һууһан столой нүгөө талада сэхэ урдаһаань хараад һуугаа һэм. Тиихэ зуураа, Ленин багшаһаа нэгэ үгэ асууһайб гэжэ хэды удаа һанаһан болобошье, нэгэл залуухан басаган хүн аад, тиимэ ехэ хүнһөө үгэ асуухаяа аягүйдэ тоолоод, юушье дуугаржа шадаагүй бэлэйб»,—гээд Мария Михайловна хөөрөөгөө дүүргээ һэн.

⁂

Би энэнэй урда тээ Москва ошохо бүхэндөө Ленинэй музейдэ хододоо орожо харадаг байгааб. Тэрэ музей соо одоол хүн түрэлтэнэй түүхэтэй холбогдохо гайхамшаг нангин зүйлнүүд табигданхай байха юм. Тиимэ һэн туладаа, энэ музей Ленин багшын бүхы ажабайдалые харуулна. Агуухэ Ленинэй ажаллажа һууһан кабинет тэндэ байдаг. Һуужа байһан кресло, стол, бэшэһэн гуурһа, карандааш, бэхэ нагбан, уншаһан номууд, нэгэ гайхамшаг түүхэтэ гуурһа хараһан байнаб. Тэрэнь Совет засаг байгуулха тухай Указда агуухэ Ленинэй гараа табиһан хуушабтар муухан, нариихан модон эшэтэй гуурһан байгаа бэлэй. Энэ гуурһые харахадаа, Владимир Ильич энэ гуурһаар гараа табижа, Зүблэлтэ засаг анха түрүүн эмхидхэһэн байна гээд һанахадаа, тэрэниие дэлхэй дээрэ юугээршье жэшээлжэ ульгэрлэшэгүй нангин гуурһан гэжэ мэдэрээ һэм.

Мүн тэндэ В. И. Ленинэй үмдэжэ ябаһан, хуушаран татаһан хара захатай дэгэл, зунай кепкэ малгай, баһа батинха гутал гэхэ мэтэ хубсаһыень хараһан байгааб. Манай Ленин багша, юрын арад зонһоо илгаржа харагдахаар гоё хубсаһа үмдэдэггүй, эгээлэй борохон зантай хүн байгаа ха гээд абаһаар һанагдаа һэн. Иимэл хадаа арадай сэдьхэл зүрхэндэ шэнгэшэһэн, үнэхөөрөө арадай эсэгэ, арадай багша байгаа бшуу гэжэ һанаадхиходоо, эжэ-эхигүй уяраа һэм.

Баһа тэндэ харабаб. Нэгэ отог (балгаан), тэрээнэй ү... шаа хара түмэр тогоон тагаа... гөөтэй байба. Энэнь Феврали... бисхалай һүүлдэ эсер Керe... толгойлһон хүрэнгэтэнэй саг... засагай үедэ хорото дайсада... шалалгаһаа зайсахын тула,... багша түр зуура тиимэ ото... нюугдажа һууһан байгаа гэ... Ленин багшые эсер эхэнэр... гэдэгэй буудажа шархатуулһ... буу, Ленинэй шархаһаа а... дайсадай буугай тобшо, тэрэ... шаа хэгдэһэн документнүүдтэ... бяатай байгаа һэн. Эдэ бүгэд... рахадаа, Ленин багшамнай... лагдаһан зоболонто арадуу... хэ сүлөө, зол жаргал олго... лөө бүхы наһан соогоо тэмсэ... ды шэнээн хүндэ хойшолонто... лиг муухайгаар хорлогдоһон... гааб гээд һанахадаа, ню... нёлбоһо адхарангүй байха а...

Мүнөө хоёр жэл үнгэрбэ... вагай Кремль соохи нэгэ ехэ... ной гурбадахи дабхарта В. И... нинэй ажаллажа һуудаг бодо... бинет соо ороһон байнаб. Энэ... нет соонь орохо гээшэ амарха... рэг бэшэ һэн. Амияа тон һэ... нээр татажа, хүлөө тон сүмөө... ойро-ойрохон алхажа оробо... дэ ороошод хамтадаа арба... хүн байгаа һэмди. Тэндэ ө... стол, тэрэнэй саана өөрэйнь... креслэ, стол дээрэнь хэдэн к... дааш, хуушан түхэлтэй телефо... бяатай, һуудалайнь ара туша... соогоо дүүрэн номтой шкафуу... столойнь урдаһаа тулгажа таб... һан, ногоон сэмбэ хушалтатай... зогор ута стол, тэрэнэй хажу... стулнууд харагдана.

Эндэ ороод байһан хүнүүд ө...

...ЭСЭН ЗААБАРЯАР

Литература, искусствомнай һалбарна

...нэ бодол, шэн зориг түрүүлнэ

...шан арадай сэсэн мэргэн В. И. Ленинэй түрэһөөр 88 ...ойе тэмдэглэжэ байхадаа, ...гоо туйлаһан асари ехэ ам... омогорхонобди.

...-Монгол нютагнай Совет за... ...элнүүдтэ угаа ехээр хүгжэн ...жа, түрүү промышленность... ...жэнги хүдөө ажахытай, ехэ ...культуратай республика бо... ...рдань хаанта засагай үедэ

...эдөө шахуу үзэг бэшэгшье ...үй бурят арад байһаниинь ...жэ.

...бүриин ном түрэлхи хэлэн ...уншахаһаа гадна, түрүү хүн ...нэй бүхы эрдэм ухаанай дээ... ...оһон агуусхэ Ленинэй алдар... ...олнуудые шудалдаг, уншадаг

...ороноо хамгаалгын дайнай ...1946—1956 онуудта Лени... ...зохёолнууд 68 мянган тираж... ...бурят хэлэн дээрэ хэблэг... ...паа, мүнөө бүри олон болон... ...рэ үедэ «Агуусхэ үүсхэл», ...ой социал-демокрадуудай зо... ...нууд», «Империализм болбол ...лизмын дээдэ шата мүн», ...ба революци», «Алхам ураг... ...хоёр алхам гэдэргээ», «Апрель... ...эзисүүд», «Демократическа ре... ...нда социал-демократиин хоёр ...» гэхэ мэтэ хэблэгдээ бэ...

Һүүлэй үедэ В. И. Ленинэй олохон зохёол бурят хэлэн дээрэ хэблэгдэн гаража, ажалша малша бурят зон үдэр бүри һонирхон, хүндэлэн уншана. Гансахан 1957 ондо Ленин багшын иимэ зохёолнууд: «Тохёолдохоёо байгаа ажахын унал һандарал ба тэрээнтэй хайшан гэжэ тэмсэхэ тухай», «Хүдэлмэришэдэй болон солдадуудай депутадуудай Соведүүдэй бүхэроссийска 1 съезд», «Революциин нэгэн гол шухала асуудал», «Большевигүүд засаг түрые гартаа абаха ёһотой», «Большевигүүд гүрэнэй засаг гартаа бариад байжа шадаха гү?» г. м. хэблэгдээ. Мүн баһа «Революциин зорилгонууд», «Эрид хубилалтын болохо саг тулаа», «Буса хүнэй зүбшэлнүүд», «Большевигүүдэй партиин гэшүүдтэ бэшэг», «РСДРП-гэй Центральна Комитедтэ бэшэг», «ЦК-гэй гэшүүдтэ бэшэг» гэһэн зохёолнууд согсологдожо хэблэгдээ.

Владимир Ильичын мүнхэ һургаалаар зоригжон, саашадаа бүри ехэ илалта амжалта туйлахамнай дамжаггүй.

О. Иванов.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: бурят-монгол хэлэн дээрэ хэблэгдэһэн, В. И. Ленинэй зохёолнууд харуулагдана.

Е. Ринчиновагай фото.

Цэдэн ГАЛСАНОВ

Ильичын түрэһэн үдэртэ

...дэлхэйн үбсүүн дээгүүр
...туяан мүнгөөр сасараа...
...хэзээ Симбирск дээгүүр
...гал мүнхөөр бадараа!

...дэлхэйн умарюун дээр
...хамшагтай хүбүүн мүндэлөө.
...ан зүгэй аршаан гол дээр
...зандан батаар үндэһэлөө.

...наран халуу татаад,
...хабар ерээ гэхэм гээ.
...ногоон жэгдээр гараад,
..., ургал элбэг түрэхэм гээ.

Үшөө һалхяар үлеэбэшье,
Үлзы элдин хабарнай дулаараа.
Альма жэмэс, үрэ шэнги,
Агуу һайхан бүтээлынь залаараа.

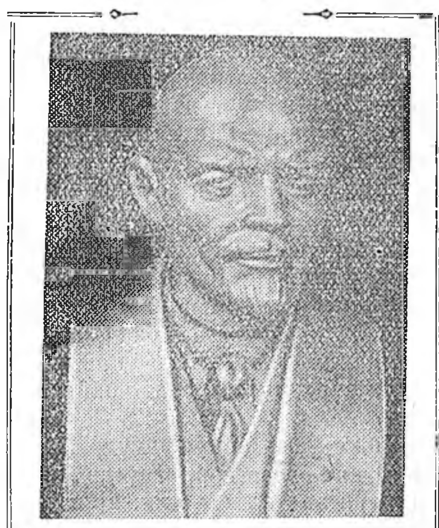
Юртэмсын эрьесэ шэнээр табяад,
Социализмые мүнхөөр баталаа.
Юрын зоной юрөөл абаад,
Юһэн эрдэнеэр нэрээ зуруулаа.

Эгүүридэ мүнхэ Ленин
Эб найрамдалаар зоноо элсүүлээ.
Энэ дуунууд зүрхэнһөөмни
Эжэлүүдгүй түрэн тэгүүлээ.

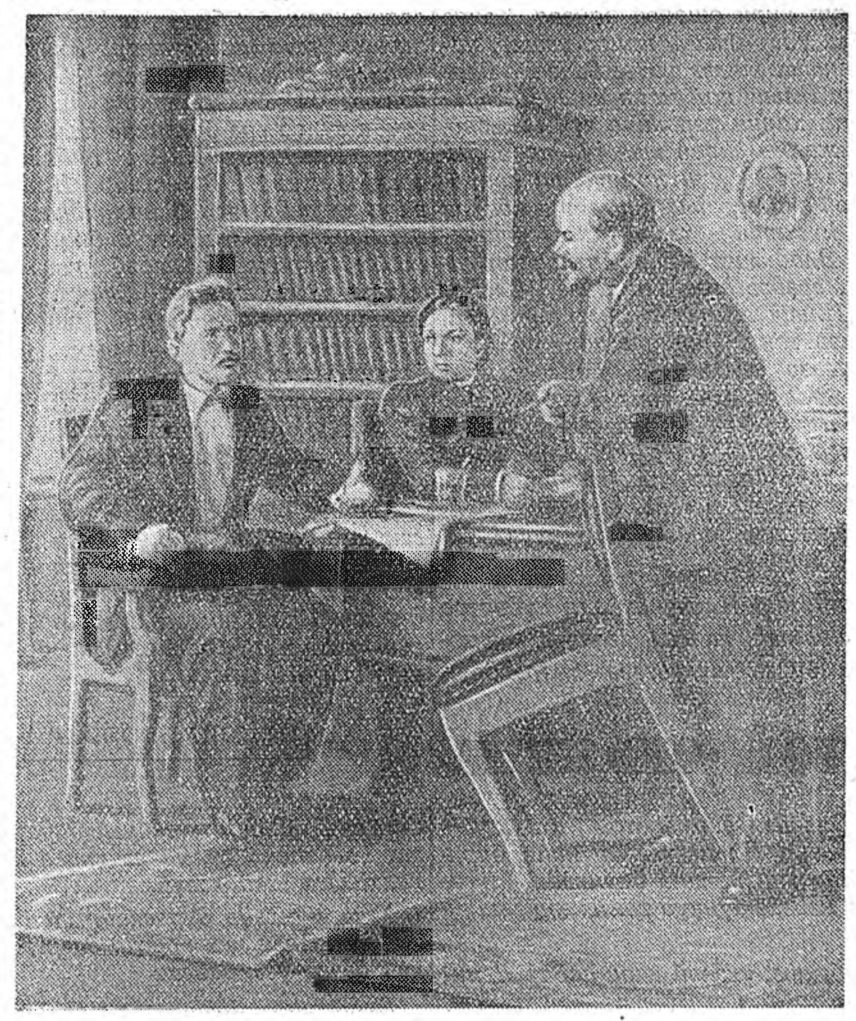
Хоца НАМСАРАЕВ

Мавзолей

Улаан шулуун мавзолей
Одон эрдэнеэр гэрэлтэнэл,
Олон арадай түүхэдэ
Олдоһон мүнхэ тэмдэг лэ.
Хэнэй нэрэ эли бэлэй?
Хэнэй һургаал мүнхэ бэлэй?
Тулиһан зобоһон арадта
Хэн түрүүн һанагданаб,
Тэрэ тэндэ нойрсонол.
Юундэ тиимэ эли бэлэй?
Юундэ тиимэ хурса бэлэй?
Хара шулуун бүргэдые
Хэн хүсэтэн эбдээ һэм?
Хатуу булад түлхюурые
Хэн мэргэн таняа һэм?
Хэнэй нюдэн хурса бэлэй?
Хэнэй сэдьхэл һайхан бэлэй?
Үгырһэн ядарһан арадта
Хэн жолоошо болоо бэлэй,
Тэрэ тэндэ гэрэлтэнэл.
Юундэ тиимэ хурса бэлэй?
Юундэ тиимэ һайхан бэлэй?
Бодото Марксын һургаалые
Хэн мэргэн оноо һэм?
Буурай дарлагдаһан арадта
Хэн нүхэр болоо һэм?
Хэнэй хүбүүн халзан бэлэй?
Хэнэй, хүбүүн урихан бэлэй?
Үншэрһэн хэнзэрһэн арадта
Хэн гэрээд хэлээ бэлэй,
Тэрэ тэндэ нойрсонол.
Юундэ тиимэ халзан бэлэй?
Юундэ тиимэ урихан бэлэй?
Ган булад суургые
Хэн сэсэн нээгээ һэм?
Гал мэсын аюулһаа
Хэн баатар абараа һэм?
Хэнэй хүбүүн нүгшэбэб?
Хэнэй нүхэр холодобоб?
Хүдэлмэришэн таряашан арадта
Хэн харгы заагаа һэм,
Тэрэ тэндэ гэрэлтэнэл.
Юундэ тиигэжэ нүгшөө бэлэй?
Юундэ тиигэжэ холодоо бэлэй?
Галзуу могойн аманда
Хэн тэсэжэ байлдаа һэм?
Гайхамшаг хүндэ үүргые
Хэн хүбүүи даагаа һэм?
Суута багша Ленинэй һургаал
Солбон эрдэнеэр гэрэлтэнэл.
Сог улаан Октябриин революци
Социализмын галаар бэхижэнэл.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Закаменай аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түмэршэ дархан Галсан Тубчиновай 1939 ондо зэдэзр дабтажа хэһэн скульптура. А. Мантаевай фото.

«РОССИҺАА ҺОНИ АСАРАА» БМАССР-эй арадай уран зураашa А. А. Окладниковай зураһаа буулгагдаба.

Орденто театрын хүгжэлтэ

1940 оной октябрь. Москвагай Кремлиин ехэ зал соо альга ташалган захагүй нэжэгэнэн нэрьежэ байба. Юун болоод тиигээб гэхэдэ, бурят-монгол арадай искусствын декада ороной түб хотодо амжалтатайгаар үнгэржэ, оюун бэлиг, онсо мэргэжэлээрээ шалгарһан хүнүүдтэ орден, медальнууд барюулагдажа байһан юм. Тиихэдэ манай театр эгээл дээдэ зэргын хайрада—Ленинэй ордендо хүртөө бэлэй.

Бурят-монгол арадай удхаараа социалистическэ, түхэл маягаараа национальна искусствын хүгжэн һалбарһые, арад олоной дундаһаа бэлигтэй дуушад, хүгжэмшэд, хатаршад, уран зохёолшод, уран зураашадай тодорон гараһые түрүүшын декада харуулһан байна. Эдэ бүгэдэмнай сэсэн мэргэн Ленин багшын сурталаар, инаг Коммунистическэ партиин хүтэлбэреэр туйлагдаа.

Тэрэ гэһээр арба найман жэл үнгэрбэ. Энэ хугасаа соо бурят арадай ажабайдалда, соёл культурада гайхамшаг хубилалтанууд болоо. Ленинэй орденто оперо, баледэй театр бүри ехээр хүгжэжэ, орон дотороо мэдээжэ театрнуудай нэгэн болонхой. Театрын сцена дээрэ М. Глинкын «Иван Сусанин», П. Чайковскиин «Евгений Онегин», «Елбэрэй хатан», Гуногой «Фауст», Россиниин «Севильскэ цирюльник», Аданай «Жизель», П. Чайковскиин «Хун шубуута нуур» гэхэ мэтэ классическа оперо болон баледүүд табигдаһан байна.

Бурят уран зохёолшодой бэшэһэн либреттээр композитор Л. Книпперэй зохёоһон «Байгал дээрэ», Н. Ряузовай «Саянай хормойдо» гэжэ оперонууд, «Голой толон» гэжэ балет Б. Ямпиловай «Моргоон абгын ааша» гэжэ хүгжэмтэ комеди болон бусад зүжэг табигдаа.

Манай театрын сцена дээрэ Н. Погодиной «Кремлиин курантнууд» гэжэ зүжэг 1947 ондо табигдажа, агуусхэ багша Владимир Ильич Ленинэй ролиие СССР-эй арадай артист Гомбо Цыдынжапов наадаа һэн. Энэ хүндэтэй, харюусалгатай зорилгоёо һайнаар бэелүүлһэн байгаа. Нүхэр Цыдынжапов бурят зоной дундаһаа эгээл түрүүн Ленинэй рольдо наадаһан юм.

Октябриин революциин 40 жэлэй ойдо зорюулжа, композитор Хренниковэй «В бурю» гэжэ оперо табигдаа. Энэ оперодо В. И. Ленинэй ролиие БМАССР-эй габьяата артист Ф. Иванов наададаг. Ленинград, Москва, Свердловск, Казань городуудай консерваторинуудые дүүргэһэн бэлигтэй залуу дуушад, хүгжэмшэд театртамнай олон. Ленинградай консерватори дүүргэһэн дуушан Лхасаран Линховоин һаяхан Москвагай Ехэ театрын сценэһээ Даргомыжскын «Русалка» гэжэ оперодо Мельнигэй партиие һайн һайханаар дуулажа, шагнагшадай үндэр сэгнэлтэдэ хүртэбэ.

Манай театр 1959 ондо Москва хотодо болохо искусство, литературын декадада бэлдэжэ байнхай. Композитор Л. Книппер «Байгал дээрэ» гэжэ опероо шэнэлэн заһажа дүүргээ. Тэрэнь һаядаа харуулагдахаар бэлдэгдэжэ байна. Композиторнууд Майзель, Батуев «Инаг дуранай түлөө» гэжэ балет дүүргээ. Б. Ямпилов «Моргоон абгын ааша», Д. Аюшеев ород, бурят арадуудай хани барисаан тухай (либреттонь Н. Балданогой) оперонуудые һаяхан дүүргэбэ. Эдэ нэрлэгдэһэн зүжэгүүд декадада харуулагдахаар бэлдэгдэнэ.

Бурят-Монголой искусство болон литературын хоёрдохи декадада эрхимээр бэлдэхын тула манай театрынхид оролдожо байнад.

А. Арсаланов, БМАССР-эй габьяата артист.

Бурят-Монголой Ленинэй орденто оперо болон баледэй театрын сцена дээрэ Н. Погодиной «Кремлиин курантнууд» гэжэ зүжэг 1947 ондо табигдаа һэн. Энэ зүжэгтэ агуусхэ багша Владимир Ильич Ленинэй ролиие СССР-эй арадай артист Сталинска шангай лауреат Г. Ц. Цыдынжапов һайнаар наадаһан байна.

Бурят драмын артистнар Агуусхэ Октябриин 40 жэлэй ойдо зорюулан энэ зүжэгые 1957 ондо дахинаа табиһан юм. Ленинэй ролиие БМАССР-эй арадай артист И. Е. Миронов наадаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гарһаа) Г. Ц. Цыдынжапов, И. Е. Миронов.

А. Мантаевай фото.

Жамсо ТУМУНОВ

Ленинэй библиотекэ соо

Гайхамшаг нангин библиотекын
Гранит, шулуун бахананууд,
Арадайм эрдэмээ дэбжээхын
Асари найдалта тулганууд
Урдам байна жэрыжэ,
Уран һайхаар зурыжа...

Суута библиотекэдэ ороо һаа,
Һуужа зосоонь үзөө һаа,
Наһанайм жаргал хүсэхэ гэжэ
Һанадаг байгааб нэгэтэ бэшэ.
Инаг нүхэдтөө лаб һайса
Иигэжэ хэлэгшэ һэм тоб байса.

Бодолнай түргэн далитайл,
Бодото байдалһаа эхитэйл.
Ерээб Москва съездэ,
Орооб багшынгаа библиотекэдэ.
Ямар арюун бэ доторынь!
Ямар сарюун бэ гэрэлынь!

Үльгэртэ үзэгдөөгүй жабхалан
Үзэгдэнэ эндэ. Хэдэн мянган
Дүлэтэ томууд ошотоно һонор—
Бүгэдэарадай бодото намтар!
Зонууд олон, ехэ аалин,
Золто хуудаһад һэхэгдэнэ аажам...

Абанаб дуратай асуудалдаа
Ашата харюу эндэһээ:
Дууша Пушкин залуу зандаа
Дуугаа эхилнэ сэдьхэлһээ;
Амаршална бидэнээ Ломоносов—
Академик, гражданин, зохёолшо.

Аяншан Пржевальский урдамнай,—
Азиин түүхэ, омогорхолнай,
Сохынь гэрэлтэ уршалаанууд —
Солото харгынь нугалаанууд!
Сеченов, Павлов, Мичурин
Сээжэдэмни баяр түрүүлнэ...

Эрдэмэй булаг эндэ дэлбэрнэ,
Эдир наһан хүгжэн эршэдэнэ.
Хэдэн олон мэргэжэлтэн—
Химик, астроном, дүршэлтэн—
Умбана эрдэмэй гүнзэгыдэ,
Ухаан бодолой нэлэнхыдэ!

Ажаллана эндэ эрид шууд
Агуу шадабарита залуушууд:
Арктикын мүльһые хайлуулха,
Амидаралта эм буйлуулха,
Ороноо баяжааха хүнүүд —
Оролдолгото басагад, хүбүүд.

Сохисонь түргэдэнэ зүрхэнэйм
Солото үүргэеэ һанахадаа:
Нэгэшье дуһал туһа хүргэһэйб
Эхэ Советскэ наукадаа—
Арадтаа, орондоо туһатай,
Агуу хэрэгтэнь ашагтай.

Номойш үзэг бүхэндэ—бэлиг:
Ногоон дайда, нүүрһэ, булаг,
Захадаа хүртэшэгүй ой тайга
Задарна, урдамнай тобойно.
Эрдэмэй далай эндэһээ эхитэй,
Энхэ багшаһаам үндэһэтэй.

Арадай дуунууд

Мүнхэ һургаал

Алтанхан сэсэгнай дэлгэрэнхэй даа,
Арааараа манамнай таранхай даа.
Ашата Ленинэй һургаалаар
Амгалан түргэнөөр гэгээрбэбди.

Мүнгэнхэн сэсэгнай дэлгэрэнхэй
даа,
Мүндэртэй мананиинь таранхай
даа.
Мүнхэ Ленинэй һургаалаар
Мүндэлэн түргэнөөр гэгээрбэбди.

Сэнхирхэн сэсэгнай дэлгэрэнхэй
даа.
Сэлмэжэ манамнай таранхай даа.
Сэсэн Ленинэй һургаалаар
Сэхэхэн түргэнөөр гэгээрбэбди.

Ленинмнай

Баяраар ерэһэн самолёднай
Баян нютагымнай эрьеэ юм.
Багша сэсэн Ленинмнай
Бурят зоноо үргөө юм.

Уулаар ерэһэн самолёднай
Уула хадымнай эрьеэ юм.
Ульянов багша Ленинмнай
Ураг манаа үргөө юм.

Ц-Б. БАДМАЕВ

Кремлиин часы

Кремлиин часы—үнэншэ,
Хэтэ мүнхэ табяатай.
Улаан одоор бадарагша
Стрелкэнүүдынь туяатан,

Харагдадаг юм лэ хэндэшье,
Хаанаһааш...
холын оронһоошье.
Тодо абяата ябасануудынь
Түбиин зүрхэнэй сохидол юм.

Бүхы арадуудай нюдэнүүдынь
Бидэнэр тээшэ шэртэнхэй.
Кремлиин часын стрелкэнүүдынь
Ленинэй гараар табигданхай.

Ямар нэгэ музей соо һонир... ...тулада ороод байна бэшэбди. ...дэлхэйн эсэгэ, агуусхэ багша ...мир Ильич Ленинэй һууһан, ...дээрэ гансахан нангин каби... бараалхажа байнамди»,— ...анажа байгаа һэм. Энэ хадаа ...Бурят-Монгол ороной хуби ...эрхэ сүлөө, зол жаргалтай ...олоһон гайхамшаг түүхэтэ ка... ...хаям. Тиимэ дээрэһээ, Ленин ...ын сэсэн мэргэн оюун бэлигэй ...наран доро, Октябриин хү... ...май аша габьяагаар, Комму... ...ческэ партиин ударидалгаар ...Автономно Совет социалис ...-Монгол гүрэн мандажа, эр... ...зоёлоо, ажахыгаа үндэр дээдэ ...а бадаруулжа, социализм ...лаад, мүнөө коммунизмда ...ю ябанамди.

...ань ойроо хүртөөгүй зэрлиг ...хэбтэһэн дайдамнай үргэн ...лай мэтэ үнгэ бүриин үрэ та... ...ар долгилжо байдаг болоо ...Урдань харанхы хара тайга ...газарһаамнай орьёл торьёл ...байса шэнги томо ехэ завод, ...канууд бодобо. Баһа гол бү... ...гоё һайхан городууд, тогтом ...тосхон айлнууд, колхоз, совхо... ...нютаг бүхэндэ жэрылдэжэ, ...ын гэрэлтэ лампочкануудаар ...лаг, үүлтэр бүриин адууһа мал ...өөрөө үсхэгдэдэг, үнэ схэтэ ...булган тэжээгдэдэг болоо. Ур... ...коёдой урда нохой гахай гэг... ...баядай гарта барлаг богоол ...а, нэгэшье үдэр амарха сүлөө... ...нэгэ үгөөр баяр хайра дуулаа... ...ытэй ядуу, үлэн хооһон, яда... ...зоболонгоор нэрбэгдэжэ, уйдхар ...адо дарагдахадаа, өөрын эр... ...тэрэ сагай хубилгаан хотогто ...үдэй урда хоёр гараа хабсаран һүгэдэжэ, арай гэжэ ами голоороо сасуулан олоһон арба таба мүнгэеэ альган дээрээ табижа, ами наһан, аша үрынгөө хуби заяае гуйбашье, үе наһанайшни үйлэ үрэ иимэ байха ёһотой юм гүүлэжэ бадашуулаад, хооһон бусадаг байһан хүнүүд мүнөөшье амиды мэндэ һууһаар. Эдэнэр агуусхэ Ленин багшынгаа аша хайраар эрхэ сүлөө, энхэ жаргал олоо һэмди гэлдэжэ, эрдэмтэй бэшэгтэй совет шэнэ хүнүүдэй аба эжы болоод, омог бардамаар хүбүүд, басагадаа харан магтан һууна бшуу. Тиихэ зуураа аша гушанараа хажуудаа асараад, тэндэ ханада байһан Ленин багшын зураг тээшэ инаг зөөлэхэн нюдөөр хаража, хургаараа заагаад: «Хөөрхэй! Манай Ленин багша, манай Ленин багша! гэжэ хоёр удаа дабтан, бишэрэнги хоолойгоор нэрэ алдарыень дурдан хэлэһэнэй һүүлдэ. одоо манай бурят зониие зоболонгой оёорһоо мулта татан гаргажа, эрхэ сүлөө, зол жаргал үгэһэн хүнэй зураг энэ байна» гээд хэлэжэ һуудагынь харагдадаг байха юм.

Эдэ үбгэд, хүгшэд хэды үндэр наһатай болоошье һаа, өөрынгөө колхозой ажалда шадал туха соогоо туһа нэмэри хэхые хододоо оролдожо ябадаг. Жэшээлбэл, Кударын аймагта наян табан наһатай Балдан Жехеев өөрынгөө колхоздо шэбхэ зөөхэ бургааһан коорпо гүрэжэ, баһа колхознигуудай гэртэ пеэшэн табижа, зуу гаран ажалта үдэр олоһон байна. Тиигээд үбгэн Жехеев хэлэхэдээ: «Би болбол бага наһандаа үншэржэ зобоһон хүн байхаб. Тиигээд өөдөө болоходоошье үгытэй хооһон лэ һэн бэзэб, бүхы наһан соогоо баян хүнэй барлаг богоол ябажа, хамагай хүндэ хүшэр хүдэлмэридэ хайран эдир наһан, хара хүлһэн хоёроо хаябашье, мүнөө хүрэтэр сарюун мэндэ, Ленин багшынгаа ашаар жаргажа һуунам» гэжэ хэлэгшэ һэн.

Мүн баһа, тэрэ мэтэ Хэжэнгын аймагай Энгельсын нэрэмжэтэ колхоздо, наяад наһатай Шойвон Шойжапов, Мүнхэ Цыренов гэжэ хоёр гайхалтайхан үбгэд өөрынгөө колхозой бүхы сабшалангай газарые хабар хүйтэн байхаһаа эхилээд, хайнагтай уһа хүл нюсэгөөр ойможо. үнэн зүрхөөрөө оролдон уһалаад. жэл бүхэндэ эрхим һайн ургаса хүлеэлгэдэг юм. Гэхэһээ гадна, тэдэ хоёр үбгэд тусхай сабшалан заалгажа абаад, гар хажуураар сабшажа, мүн лэ жэл бүхэндэ хэдэн зуун бухал эрхим һайнаар бухаллан, колхоздоо тушаадаг байха. Эдэ хоёр үбгэд хэлэхэдээ: бидэнэр агуусхэ Ленин багшынгаа аша хайраар эрхэ сүлөө, зол жаргал оложо, хоёр нюдэмнай гэрэлтэй, хоёр гарнай шандааһатай болоо бшуу. Тиимэ дээрэһээ, колхоздоо ажаллажа коммунизм байгуулалсаха золтой байхабди. Таанар бидэнһээ үльгэр жэшээ абажа, ажалай баатарнууд бологты! гээд омогтой бардамаар хөөрэн зугаалан һуудаг.

Агуусхэ Ленин багшын бидэнэй дунда түрэһэнһөө нааша наян найман жэл болоһон ойс мүнөөдэр тэмдэглэжэ байнамди. Энэ нангин түүхэтэ ойн үдэр болбол манай Совет социалис ороной хүн бүриин ажал хүдэлмэри, амжалта илалта бүхэнтэй холбогдожо, тэдэнэй зол жаргалые, эрдэм соёлые, ажал байдалые улам үндэрөөр мандуулха хэрэгтэ, агуусхэ Ленинэй мүнхэ һургаалые арюун нангинаар сахижа ябаха тангаригта ёһолол болоно.

ИЛЬИЧ ТУХАЙ ДУРАСХААЛНУУДҺАА

Бидэ ондоо замаар ябахабди...

Мария Ульянова

Гимназиин ахалагша классуудта һуража байхадаа, Владимир Ильич үдэшэ бүри ном уншажа, саашанхи бүхы наһыень эзэлһэн революционно хүдэлмэридэ бэеэ бэлэдхэдэг байһан юм. Гимназиая дүүргээд, Петербург ошотороо Владимир Ильичын бидэнтэй Казаньда, Самарада байһан үсыень илангаяа элеэр һанагдаб.

1887 оной хабар (Владимир Ильич энэ ондо гимнази дүүргээ) (эхэ ахатнай саазалуулаа гэһэн мэдээсэл бидэ абаа һэмди. Тэрэнһээ хойшо олон арбаад жэлэй үнгэрбэшье, тэрэ үедэ гашуудалта мэдээсэл дуулахада Владимир Ильичын шэг шарайнь ямар байһые, «Үгы, бидэнэр тэрэ замаар ошохогүйбди, тиимэ бэшэ, ондоо замаар ябаха хэрэгтэй» гэжэ хэлэһыень һайн һананаб. Тиигээд илалтада хүргэхэ гэжэ өөрынгөө бодоһон замаар ябахын тулада Владимир Ильич бэеэ бэлэдхэжэ эхилээ. Тиигээд үнэхөөрөөшье энэ замаар ябажа, илалта туйлаа.

Самарска губерниин нэгэ тосхондо байхадамнай, гэрэймнай хажуудахи сэсэрлиг соо һандалитай стол байдаг һэн. Владимир Ильич сайлаһанайнгаа һүүлээр олон ном, словарь, дэбтэрнүүдые абаад, тэрэ сэсэрлигтэ үглөөгүүр бүри ошодог байгаа. Тэндэ бүхэли үдэр шахуу номоо үзэжэ, шэнжэлгэ хэдэг байгаа. Владимир Ильич ном миил уншаад гарадаггүй, харин тэрэниие гүнзэгыгөөр, шүүмжэлхэ ёһоор шэнжэлдэг, элдэб тэмдэг хэдэг, мүн номуудһаа һонирхолтой зүйлнүүдые буулгажа абадаг һэн. Би харин хэлэнүүдые шудалхаяа Владимир Ильичын һүүһэн гарта ерэдэг һэм. Тиихэдээ Владимир Ильич ямаршье юумэ юу һаа, тэрэнэй тон нарин нягтаар, үсэд нэтэрүүгээр хэдэгтэнь үхибүүн ябаһаншье һаа ехэ гайхадаг бэлэйб. Владимир Ильичын иигэжэ хүдэлхыень харахадаа, тон ехээр тэрэниие хүндэлдэг байжа, тэрэнэй һайшаалда хүртэхын тулада ямаршье баалалтагүйгөөр юушье хэхэ хүсэл түрэдэг һэн.

Владимир Ильич бүхэли үдэртөө ном уншаад, гансал агаарта сэнгэхэеэ, бүлэг нүхэдтэеэ хөөрэлдэхэ, тоосолдохоёо номһоо һалаадаг байгаа. Тэдэ нүхэдынь Ленин шэнги баһал революционно тэмсэлдэ бэеэ бэлэдхэжэ байгаа. Владимир Ильич саашадаашье, бүхы наһан соогоо шэгнээ үсэд нэтэрүүгээр, шадамар бэрхээр хүдэлдэг байгаа. Сүлэлгэдэшье, хилын саанашье байхадаа забда сүлөө саг бүхэниие һамбаашалан, Владимир Ильич библиотекэ ошодог бэлэй. Владимир Ильичын олон тетрадь, элдэб номуудһаа абажа буулгаһан тэмдэгүүд бии. Тэдээнэйнь харахада, элдэб янзын ном маш олоор уншаа гээшэб гэжэ гайхахаар юм. Владимир Ильич бүхы наһан соогоо һураа. Агуу ехэ ухаан бодолтониие, бодото ажабайдал, теори, практика, тоо баримтануудые тэрэ шудалаа. Гимнази хадаа энэ ехэ һуралсалайнь оройдоол эхин байһан юм.

Хэршье оюун бэлигтэй, бэрхэ сэсэн хүн байбашье, Владимир Ильич гимназиһаа эхилэн бүхы наһан соогоо үсэд нэтэрүүгээр эрдэм ухаа шудалаагүй һаа, иигэжэ ехээр оролдоогүй һаа, ухаан бодолой гени боложо шадахагүй байгаа.

Дэлхэйн ёһотой ехэ хүн

Максим Горький

Ород арадай хүбүүн Ленин үни удаан саг соо Россиһаа ондоо тээ байжа, өөрынгөө орониие анхаралтайгаар адаглан хаража байгаа. Холоһоо харахада, оромнай ехэ һайхан шэнгеэр үзэгдэхэ юм. Россида арад зон ямар ехэ хүсэтэйб гэжэ Ленин зүб ойлгоо. Арад зоной оюун бэлигтэй байбашье, тэрэнь билтарма ехээр гарадаггүй, харин хүндэ хүшэр, нэгэ янзын зоболонто ажабайдалда баригдажа байгаа. Гэбэшье, харанхы бүдүүлиг ородой ажабайдалда эндэ тэндэ—хаа хаанагүй алтан гадаһанууд мэтэ ялалзан, оюун бэлигтэн бии болодог һэн.

Энэ дэлхэйн ёһотой ехэ хүн—Владимир Ильич Ленин наһа бараба. Энэ хүнэй наһа барахада, тэрэниие мэдэхэ хүнүүд тон ехээр гашуудаа!

Гэбэшье, үхэлэй хара һабар Ленинэй айхабтар ехэ үүргые—бүхы дэлхэйн ажалша арадай ударидагша байһан үүргыень бүхы дэлхэйн үмэнэ бүри эли тодоор онсолжо харуулаа.

Хэрбээ тэрэниие үзэн ядалга, гүрдэлгэ хардалгын үшөө ехэхэн зандаа бии байгаашье һаань — илгадгүй, ухаан бодолоо алдаһан дэлхэйн амяа бүтэмэ байдалда Ленинэй бадаруулжа носооһон галые ямаршье хүсэн халхалжа шадахагүй.

Хэтэ мүнхэдэ дурасхаалтай байха Ленин шэнги хүн бодото дээрээ дэлхэй дээрэ үгы байгаа.

Владимир Ленин наһа бараба. Теэд тэрэнэй ухаан бодолыень, хүсэл эрмэлзэлгыень уг залгамжалуулан абаһан хүнүүд—амиды. Амиды байхаһаа гадна, айхабтар амжалтатайгаар ажаллажа байна. Хэнишье, хэзээшье дэлхэй дээрэ иимээр хүдэлөөгүй.

(1924—1930 онууд).

В. И. Ленин субботнигой үедэ

Бонч-Бруевич

1920 оной майн нэгэн. Ажалша арад зохёон байгуулхы эдэбхи хэшээлээ агууехээр бадаруулан хүдэлнэ. Юрын үйлсын демонстрациин орондо Бүхэроссин субботник эмхидхэхэ гэһэн большевик партиин уряалые айхабтар абьяас шуналтайгаар бүхы ажалшад дэмжэбэ. Москвагай хүдэлмэришэд, алба хаагшадай ехэ ехэ колоннонууд эртэ үглөөнһөө эхилэн элдэб зүг тээшэ ошоно. Тэдэнэр социализм байгуулгада өөһэдынгөө хүсэ элсүүлхэ газартаа революционно дуунуудые дуулалдан ошоно.

Энэ үдэр Кремльдэ ажал хүдэлмэри эртэ эхилбэ. Субботнигто ерэһэн хүдэлмэрилэгшэд булта ажаллаха янзаар хубсаланхай. Тэдэнэр бүлэг, отряд, колонно болон жагсажа, хүдэлхэ газартаа ошоно.

Кремлиин улаан армиинхид албаяа орхижо ошохо аргагүй байгаа. Тиимэһээ Кремльдэ хэхэ хүдэлмэриин мүн лэ ехэ байһан дээрэһээ, тэдэнэр тэндээ байгаад, субботник үнгэргэхэ гэжэ шиидхэбэ.

Кремлиин сэрэгэй часть казармануудайнгаа урда тээхи талмай дээрэ жэрылдэн жагсаба. Үглөөнэй 9 час багаар Владимир Ильич талмай дээрэ гаража, сэрэгэй частиин командирта ошоод, сэрэгэй ёһоор тэрээндэ ёһолжо, иигэжэ хэлэбэ:

Нүхэр командир, субботнигто хабаадалсахаяа танай частьда орохыемни зүбшөөгыт.

Командир түр зуура тээлмэрдээд, тэбэдээд абабашье, һүүлээрнь нюдэеэ баяртайгаар ялалзуулан, хүхюугээр иигэжэ харюусаба:

— Орогты, орогты! Владимир Ильич, хүнүүдэй һүүлдэ ошоод зогсогты!

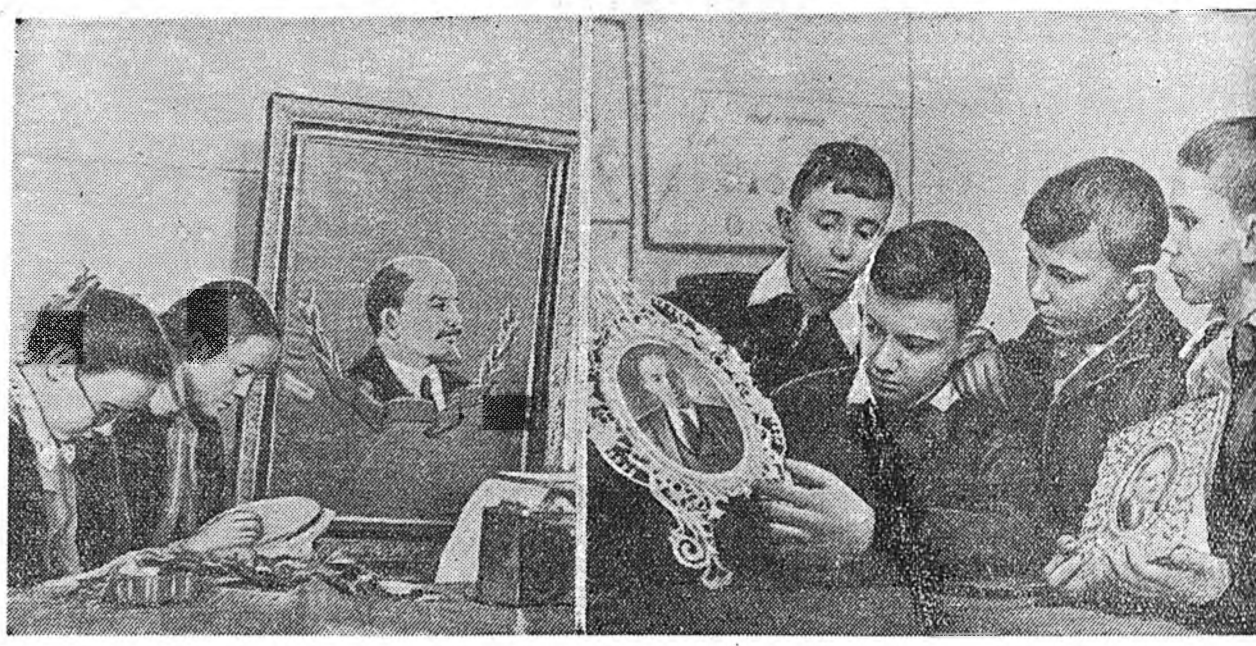
Владимир Ильич заагдаһан газартань түргөөр ошожо, сэрэгшэдтэй зэргэлэн зогсоно. Владимир Ильич бидэнтэй хамта хүдэлхэнь гэжэ баярлаһан сэрэгшэдэй һайшааһан үгэнүүд дуулдана.

Оркестрын хүгжэм доро часть хүдэлмэрилхэ газартаа ошобо. Эмхи гуримгүйгөөр, обоо хүбөө буулгагдашаһан барилгын модо, шулуу талмай дээрэһээ нилээд холо газарта зайсуулжа, тэрэнээ эмхи гуримтайгаар: хабтагайе хабтагай тээшэнь, бревное бревно тээшэнь, хёосые хёос тээшэнь ябталха ёһотой байгаа.

Хүдэлхэ газартаа ерээд, бүгэдэ эбтэй эетэйгээр, бушуу түргэнөөр хүдэлжэ эхилбэ. Владимир Ильич ехэ оролдосотойгоор, дуратайгаар хүдэлмэридэ хабаадалсаа. Тиихэдээ гансал «тамхи татаха» таба минутын забһарай болоходол амардаг байба. Энэ табан минутын туршада тэндэ байһан хүн зон булта Владимир Ильичые тойрошонхой байдаг һэн. Владимир Ильич ехэ согтой хүхюу байжа, энеэхэ наадаха, элдэб юумэ асууха, хөөрэхэ байба. Тиигээд эндэ хүдэлхэеэ зохидшооһон байгаа ха.

Владимир Ильич өөрөө субботнигто хабаадалсажа байна, бүгэдэнтэй адли хүдэлжэ байна гэһэн мэдээсэл бүхы Москвагаар тараба. Энэ баярта мэдээсэлые бүгэдэ хүхюугээр, шангаар «ура!» хашхаралдан угтаа һэн. Тиигээд субботнигто хабаадагшад хаа хаанагүй бүри эбтэйгээр ажаллажа, хараалагдаһан түсэбые үлүүлэн дүүргэхэ гэжэ эрмэлзэһэн юм.

ХҮН БҮХЭНЭЙ ЗҮРХЭНДЭ

1870 оной апрелиин 22. Хабарай энэ юрын нэгэ үдэр хүн түрэлтэндэ ямар ехэ зол жаргалай ерэһые хэншье мэдээгүй байгаа. Энэ үдэр Волга мүрэнэй оршондохи Симбирск городой Стрелецкэ үйлсэдэ дэлхэйн ажалшадай вождь Владимир Ильич Ленин түрэһэн юм.

Ажалшан арадай али зэргэ хүндэ хүшэр байдалтай байһые бага балшарһаа Владимир Ильич хаража, яагаад эдэниие хэтын дарлалтаһаа гаргахаб гэһэн бодолдо эзэлэгдэдэг болоһон байгаа. Хожомоо В. И. Ленин гайхамшагта революционернүүд Маркс, Энгельсын зохёолнуудые гүнзэгыгөөр шудалжа, Россин пролетариадта өөрын революционно парти хэрэгтэй гэжэ тон зүб шиидэһэн юм.

Ленин энэ шэнэ партиие толгойлон, Россин хүдэлмэришэн ангиие илалтада асараад, коммунистическэ общество байгуулха тухай олон жэлэй программа зохёожо үгэһэн байна.

Гайхамшагта багшынгаа хараа заабариие манай Коммунистическэ парти хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлжэ байна. Ленинэй сэсэн мэргэн заабаряар, Коммунистическэ партиин хүтэлбэри доро манай арад Эхэ ороноо һалбаран хүгжөөжэ, коммунизм тээшэ дабшажа ябана.

Ерээдүйн залуу үетэн манай орониие бүри хүсэн түгэс, баян дэлгэр болгохо гэжэ Владимир Ильич ехэ этигэдэг, найдадаг һэн. Ленин хүүгэдтэй хөөрэлдэхэ зуураа:—Ши ехэ болоод, эрхим коммунист болохо гүш?—гэжэ энеэбхилэн асуудаг һэн гэхэ.

Иимэ асуудал һураха зуураа, багша Ленин таниие—хүүгэдые хүдэлмэришэн, таряашанай хэрэгэй түлөө үнэн сэхэ тэмсэгшэ болохыетнай халуун зүрхэнһөө хүсэдэг байгаа бшуу.

Тэрэ үеын пионернүүд, мүнөө танай эсэгэнэр, агууехэ Ленинэйнгээ захяа тангаригые нангинаар дүүргэн, тэмсэлэй гал дүлэн соогуур Эхэ ороноо илалтаһаа илалтада хүгжөөжэ байна.

Манай социализмын орондо олон яһатанай хэдэн миллион пионернүүд Ленинэй нэрэмжэтэ бүхэсоюзна пионерскэ бүлгэмэй 40 жэлэй ойе тэмдэглэхэ гэжэ бэлдэжэ байха зуураа, хүүгэдэй хани нүхэр агууехэ Ленинэй һаруул һайхан шэнжэ түхэлые өөрынгөө бэлиг шадабаряар мүнхэжүүлнэ. Манай республикын пионернүүдэй уран гараар зурагдаһан, уралан оёгдоһон Ленинэй портрет, шабараар хэгдэһэн дүрсэнүүд гэхэ мэтэ тон гоё һайхан зүйлнүүд выставкэнүүдтэ харуулагдадаг. Эдэ бүгэдэ багша Лениндээ хүүгэдэй хизаарлашагүй дуратай байһые гэршэлнэ.

Улан-Удын Пионернүүдэй ордоной уран оёлгын, модон дээрэ һиилэлгын кружогуудай гэшүүд Ленинэй түрэһэн үдэртэ зорюулан олон тоото зүйлнүүдые бүтээгээ. Тэрэ тоодо В. И. Ленинэй ехэ портредые улаан торгон дээрэ уран гоёор оёһон байна. Энэ портредые ганса хүн оёо гэжэ һанамаар. Тэрэ тиимэ бэшэ. Кружогой гэшүүд барандаа энэ хүдэлмэридэ хабаадалсаа. Кружогой эгээн эдир гэшүүд 2-дохи классай һурагша Тома Левина энэ портредэй эгээн бэлэн оёдолые бүтээһэн байбашье, тэрээндэ үнэн зүрхэнһөө урмашана. Пионерка Галя Кокорина «Ленин эдир наһандаа» гэһэн портрет графическа оёдолоор уралан оёо. Энэнь хара бэхээр зураһанда адли дура татама гоё.

Мүн хүбүүдшье басагадһаа дутабагүй. 19-дэхи һургуулиин 2-дохи классай һурагша Ваня Афанасьев Ленинэй бодоод байһан дүрсые саарһаар няажа, ехэ шадамараар хээ. Модон дээрэ һиилэгшэд Игорь Бутт, Валерий Кушнарук болон бусад Ленинэй портредтэ тааруулан, тон нарин, гоё һиилүүртэй рамануудые хэһэн байна.

Иигэжэ хүүгэд өөһэдынгөө бэлиг шадабариие түрэл багшадаа үнэн зүрхэнһөө зорюулна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. Пионернүүдэй ордоной уралан оёлгын, мүн модон дээрэ һиилэлгын кружогойхид занятидаа байна. 2. Пионернүүдэй уралан хэһэн зүйлнүүд.

Е. Ринчинова.

Республикын ажалшад В. И. Ленинэй түрэһэнһөө хойшо 88 жэлэй ойе тэмдэглэнэ

ХОРИ, **(телефоноор абтаба)**. Эдэ үдэрнүүдтэ аймагай ажалшад Владимир Ильич Ленинэй намтартай, агууехэ багшынгаа революционно ажал-ябуулгатай ехээр һонирхон танилсажа байна. Мүнөө аймагай ажалшадай дунда 400 гаран агитаторнууд В. И. Ленин тухай хөөрэлдөөнүүдые хэнэ. Тиихэдэ хүдөөгэй клуб, библиотекэнүүдээр В. И. Ленинэй ажал-ябуулга тухай гоё һайхан фото-выставкэнүүд эмхидхэгдээ. Иимэ выставкэ партиин айкомой политическэ һуралсалай кабинедтэ, аймагай библиотекэдэ, аймагай центрын хүүгэдэй библиотекэдэ гоёор түхеэрэгдээ.

Мүн «Путь Сталина» колхоздохи Аалапай хүдөөгэй клубта (даагшань Р. Цыренов), колхозой Хотогорой культбазада В. И. Ленин тухай фото-монтаж эмхидхэгдэнхэй. Колхозой агитаторнууд Р. Цыренов, Б.-Д. Гасаранов гэгшэд колхозой малшадтай В. И. Ленинэй ажал-ябуулга тухай һонирхолтой хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэбэ.

В. И. Ленинэй түрэһэнһөө хойшо 88 жэлэй ойдо зорюулагдаһан ажалшадай суглаанууд аймагай колхоз, МТС, совхоз, эмхи зургаануудаар, промышленна предприятинуудаар боложо байна. Үсэгэлдэр аймагай центрын Культурын байшанда Хориин леспромхозой модошод, «Коммунизм» колхозой гэшүүд, механизаторнууд, аймагай центрын алба хаагшад олооро сугларба.

В. И. Ленинэй ажал-ябуулга тухай элидхэлые партиин айкомой хидхэлэй таһагые даагша В. Б. [...]деев хэбэ.

Ц. Дандаров, манай корр.

ИВОЛГА, **(телефоноор абтаба)**. В. И. Ленинэй түрэһэнһөө хойшо гэрһэн 88 жэлэй ойе аймагай ажалшад үргэнөөр тэмдэглэнэ. Аймагай культурын эмхи зургаануудаар Ленин тухай фото-монтаж, Ленинэй номуудай выставкэнүүд түхеэрэгдэнхэй. Гэльбэрын хүдөөгэй библиотекэдэ (даагшань К. Миронова) [...] 200 гаран агитатор эдэ үдэрнүүдтэ В. И. Ленин тухай һонирхолтой хөөрэлдөөнүүдые ажалшадай үнгэргэнэ.

Ажалай болон политическэ [...] байдалда ажалшадай суглаанууд боложо байна. Аймагай Культурын байшанда [...] һэн суглаан дээрэ В. И. Ленинэй [...] элидхэл КПСС-эй айкомой секретарь А. И. Пездняков хэбэ.

Г. Васильев.

В. И. Ленинэй түрэһөөр 88 жэл гүйсэһэнэй ойе гадаадын оронуудай ажалшад тэмдэглэнэ

РУМЫНИ

БУХАРЕСТ, апрелиин 20. (ТАСС). В. И. Ленинэй түрэһөөр 88 жэл гүйсэһэнэй ойе Румыниин ажалшад үргэнөөр тэмдэглэнэ. В. И. Ленинэй дурасхаалда үдэртэ зорюулагдан, республика дотор олон зоной хабаадалгатай митингнууд болоно, лекци, элидхэлнүүд хэгдэнэ. Мүн литературна вечернүүд, выставкэнүүд эмхидхэгдэнэ. Агууехэ социалистическэ революци болон граждан дайнда хабаадаһан, тиигээд Владимир Ильичтэй уулзаһан хүнүүд [...] болоно.

Ажалшад агууехэ вождиин ажабайдал, ажал-ябуулга тухай дурдалганууд газетэнүүдтэ толилогдоно.

ЧЕХОСЛОВАКИ

«Владимир Ильич Ленин бүхы дэлхэйн ажалшадай агууехэ вождь мүн», «Ленин Октябриин социалистическэ революцие эмхидхэгшэ», «Владимир Ильич Ленин Прагада» гэһэн темэнүүдээр хөөрэлдөөнүүдые чехословацко-советскэ [...] санал барисаан союз эдэ үдэрнүүдтэ үнгэргөө. Владимир Ильичэй зорюулагдаһан вечернүүд болоо, фото-выставкэ эмхидхэгдээ.

РСДРП-гэй Бүхэроссиин зургаадахи (пражска конференци) Ленинэй хүтэлбэри доро 1912 ондо Прагада болоһон тэрэ байшан соо эмхидхэгдэһэн В. И. Ленинэй музейдэ энэ экспозици [...] табигдаа.

Пролетарска революциин вождиин ажабайдал, ажал-ябуулга тухай Чехословакиин хэблэл статьянуудые толилно. (ТАСС).

КИНО

„ЛЕНИН ТУХАЙ ХӨӨРӨӨНҮҮД"

Иимэ гаршагтайгаар агууехэ Ленин тухай үнгэтэ шэнэ фильм кинотеатрнуудтамнай гаража захалба. Олон түмэн арад зониие ударидажа, дэлхэй дээрэ анха түрүүшын социалистическэ гүрэн байгуулһан, хүн түрэлтэнэй түүхэдэ шэнэ үе гаргаһан нээһэн агууехэ Хүнэй ажал-ябуулга, ажаябадалһаа мартагдашагүй зарим хуудаһа харуулха гэһэн зорилгоёо «Мосфильмын» киностудиинхид дүүргэжэ шадаа гэжэ һанагдана. Фильм М. Вольпин, Н. Эрдман, Е. Габрилович гэгшэдэй сценаряар найруулан табигдаа. Эндэ Владимир Ильичын 1917 оной зун Саг зуурын правительствоһаа нюугдажа ябаһан, тиигээд 1923 ондо хүндөөр үбшэлөөд байһан үеһөөнь харуулагдана. Агууехэ, инаг хайрата багшынгаа ажаябадал тухай хүн зоной ямар ехэ һонирхолтойгоор, сэдьхэл зүрхөө хүдэлэн хаража байһан тухайнь хэлээдшье яалайб.

...1917 оной зун. Энэ үедэ Россида хоёр засаг байхаяа болижо, засаг түрэ бүхыдөө Саг зуурын правительствын мэдэлдэ ороһон байгаа. Владимир Ильичын гэр бүлэнэрөөрөө—Надежда Константиновна (артистка М. Пастухова), Мария Ильиничнатаяа (артистка А. Лисянская) хамта байтарнь Феликс Эдмундович Дзержинский (артист О. Ефремов) ерэжэ, «Правда» газетын редакциин нэгжэгдээд, һандаргагдаһан, түйбөөгдэһэн тухайнь, Лениние түрмэдэ хааха тухай Керенскиин правительствынхидай захиралта гаргаһан тухайнь дуулгана. Социалистическэ революцида эсэргүү, большевигүүдтэ дайсан харша Саг зуурын правительствынхид хүн зониие, хамагай түрүүндэ коммунистнуудые олоорнь түрмэдэ хаажа, галзууржа, дэмыржэ байһан үень. Большевигүүдэй парти подпольдо орохо болобо. Партиин ЦК-гэй шиидхэбэреэр Владимир Ильич Петроградһаа гаража, нюусаар байха ушартай болоо.

Иимэ мэдээсэл абамсараа Владимир Ильич гэртэһээншье гаража, мэтэр поручик Барышев (артист Л. Поляков) түрүүтэй солдадууд орожо ерээд, гэр соонь хуу онгиргожо, Лениние бэдэржэ оробо. Гэр бүлынхидыень хашажа хаажа, айлгажа һүрдүүлжэ, Ленинэй хаана байһаниие хэлүүлжэ яашье ядахадаа, хоёр солдадаа хэдэн хоногоор һахюул болгон табяад, тэдэнэр зайлаба.

Харин энэ үедэ Владимир Ильич Разливта хүрэжэ ерэнхэй, большевик Емельяновай гэртэ миин юрын хүдэлмэришэн боложо нюугдаад, эндэһээ Агууехэ Октябриин революцида бэлэдхэлэй хүдэлмэриие хүтэлбэрилжэ захалба. Владимир Ильич хаанашье ябахадаа сүлөө оложо ядахагүй тула нуур намагай дундахи олтирог дээрэ байхадаа түгсүүл һандайлаад, түгсүүлээр шэрээ хээд, гайхамшагта зохёолнуудаа бэшэжэ, зарим үедэ Емельяновтай хамта үбһэшье сабшажа, һүришье сомолсожо байхань харагдаха юм.

Артист М. Штраух Владимир Ильичын ролиие үнэншэмэ зохидоор, таару соонь наадана. Урдань зарим артистнууд Ленинэй ролиие дан нюдэндэ торомо хэтэрхыгээр угзагануулжа, үнгэрмэ тальтарагнуулжа наададаг һэн. Штраух тиигэнэгүй, Владимир Ильичын эдэ өөрэ зангуудынь миил үлэ мэдэг зарим газарта гарана.

Тиигэһээршье байтар Разливта элдэб тагнуулшад ябадаг боложо, дүтэ байһан Сестрорецкэдэ «һара соо Лениниие барижа тушаагаагүй һаа, погоноо өөрөө хуу татажа хаяхаб» гэжэ шахаа тангаригаа үгэһэн поручик Барышев толгойлогшотой Петроградай контрразведчигүүд үзэгдэдэг болобо. Саг зуурын правительствынхид Лениниие бариһан хүндэ алтаар 200 мянган түхэриг үгэхэбди гэжэ зар тунхаг тараажархинхай. Эндэ саашадаа байхань бэрхэтэй боложо, Владимир Ильич поездын машинистын туһалагша кочегарай уялга даагаад, нюусаар Финлянди ороо һэн.

...1923 ондо хүндөөр үбшэлһэн Владимир Ильичые Горкидо асарна. Инаг хайрата багшаяа яабашье үхэлһөө абарха, бэеыень һайжаруулха гэжэ парти, бүхы совет арад эрид шиидэнхэй. Лениниие һахижа, хаража байхаар комсомолой ячейкын зууршалгатай залуухан басаган, медицинскэ сестра Саша эндэ ерэнэ. Тэрээндэ шанга заабари—«Лениндэ нэгэшье хүниие оруулхагүй, политика тухай дуушье гарахагүй» гэһэн захяа заабари үгтэнхэй.

Владимир Ильичые хаража, абажа байха тон ехэ харюусалгатай даалгабари абаһан гүлмэрхэн басаганай ролиие залуу артистка Л. Крылова аргагүйхэн зохидоор наадана гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Владимир Ильичын Горкидо байһан үе фильм дотор бүришье һайнаар харуулагдана. Агууехэ Ленинэй ямар һайн һайхан һанаатай, дарүү зантай, энхэргэн зөөлэн, сэсэн ухаатайнь эндэ үнэншэмөөр харагдаха юм. Нэгэтэ Владимир Ильичын захихада Саша гэрлэхэ гэжэ байһан нүхэр хүбүүн Колиёо Горкидо харшын забһараар оруулжа, Ленинтэй уулзуулна. Сашадаа хэды захюулһан байбашье, сагаахан һанаатай хүбүүн парти дотор элдэб арсалдаанай гарадаг, большевигүүдэй хараа шугамда эсэргүүсэгшэдэй тархяа үргэһэн, ехээр үгэ буляалдаанай боложо захалһан тухай хэлэһэнэйшье мэдэнгүй дуугаржархина.

Иимэ юумэнэй боложо байһаниие дуулахадаа Владимир Ильич Москва ошожо, арсалдаанай боложо байһан заводто үгэ хэлэхэ гэжэ шиидэбэ. Тиигэжэ нэгэтэ һүни Владимир Ильич Горкиһоо нюусаар гаража, заводто хүдэлмэришэдэй урда партиин эмхидхэл тухай тон тодорхой үгэ хэлээ.

Тиигээдшье Ленинэй бэе бүри муудажа захалба. Горкидо хүдэлмэришэд, таряашад Ленинтэй уулзахаяа айлшаар ябадаг болоо.

1924 оной январиин 21-дэ Владимир Ильич Надежда Константиновнадаа ном уншуулжа хэбтэтэрээ гэнтэ наһа барашана.

— Бүхы дэлхэйн пролетариадай багша Владимир Ильичын зүрхэн сохилхоо болибошье, Ленин партиин бүхы гэшүүдэй, хүдэлмэришэн, таряашан бүхэнэй, эгээлэй хүн бүхэнэй зүрхэ сэдьхэлдэ хододоо мүнхэ байхал!—гэһэн үгэнүүдээр фильм дүүргэнэ.

Д. Цыренжапов.

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ ул. Ленина 26. Телефоны редакции: редактора 46-32. зам. редактора—32-74. отв. секретаря — 27-37, отделов: партийной жизни и экономики — 47-59, пропаганды и местной информации — 35-14 культуры и быта — 34-05, писем трудящихся и переводов — 24-74, корректорская — 32-67, бухгалтерия — 37-32. Для междугородных переговоров — 16.

Н 00714. Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР. Зак. № 121.